

Regeringens skrivelse

1996/97:71

Sverige, EU och handelspolitiken inför 2000-talet

Skr.

1996/97:71

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 3 mars 1997

Laila Freivalds

Leif Pagrotsky
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen ges en översikt över Sveriges och EU:s målsättningar på det handelspolitiska området med tonvikt på det multilaterala samarbetet och utvecklingen av den gemensamma handelspolitiken. Särskild uppmärksamhet ägnas åt en redovisning av världshandelsorganisationen WTO:s första ministerkonferens, som avhölls den 9-13 december 1996 i Singapore. Bilaga 1 redovisar EU:s riktlinjer inför WTO:s ministerkonferens och bilaga 2 redovisar slutsatserna från konferensen i form av en ministerdeklaration. Regeringens politik gentemot den inre marknaden avses redovisas i regeringens skrivelse 1996/97:83, Sverige och den inre marknaden.

1 Handelspolitiken inför 2000-talet	4
1.1 Frihandelspolitik för ekonomisk utveckling, tillväxt och sysselsättning	4
1.2 Sveriges handelspolitiska målsättningar	5
1.3 Den gemensamma handelspolitiken	7
2 Regionalt samarbete och bilaterala förbindelser	10
2.1 Vad är regionalt samarbete ?	10
2.2 Ömsesidigt erkännande av provning, certifiering m.m.	11
2.3 Regionalt samarbete	12
2.3.1 Östeuropasamarbete inklusive Östersjösamarbetet	12
2.3.2 Medelhavsregionen och Afrika söder om Sahara	14
2.3.3 Nordamerika	15
2.3.4 Latinamerika	17
2.3.5 Asien	18
2.4 Bilaterala förbindelser och exportfrämjande	19
3 Världshandelsorganisationen	20
3.1 Uruguayrundan	21
3.2 WTO	21
3.2.1 WTO:s organisation och avtal	22
3.2.2 Varuhandel (GATT)	22
3.2.3 Tjänstehandel (GATS)	23
3.2.4 Immaterialrätt	24
3.2.5 WTO:s tvistlösning	25
3.3 Arbetet i WTO åren 1995-96	25
3.4 WTO:s första ministerkonferens	26
3.4.1 Svenska målsättningar	26
3.4.2 EU:s målsättningar	27
3.4.3 Andra länders agerande i WTO	27
3.5 Resultatet av konferensen	28
3.5.1 Informationsteknikavtalet	29
3.5.2 Övriga tullfrågor	30
3.5.3 Tjänsteförhandlingar	30
3.5.4 Textil och konfektion	31
3.5.5 Regionala handelsavtal	32
3.5.6 Anslutningsförhandlingar	32
3.5.7 Tvistlösning	32
3.5.8 Handel och arbetsvillkor	33
3.5.9 Investerings- och konkurrensregler	34
3.5.10 Handel och miljö	34
3.5.11 U-länder	36
3.5.12 Minst utvecklade länder	36
3.5.13 Offentlig upphandling	37
3.5.14 Förenkling av handelsprocedurer	37
3.5.15 Övriga frågor	37
3.6 EU-arbetet under konferensen	38

3.7 Beslutat arbete under den kommande perioden	38	Skr. 1996/97:71
4 Övrig multilateral verksamhet	39	
4.1 OECD	39	
4.2 UNCTAD	40	
4.3 Övriga internationella organisationer	41	
5 Riktlinjer och prioriteringar för framtiden	42	
Bilaga 1 EU:s riktlinjer för WTO:s ministerkonferens	46	
Bilaga 2 Ministerdeklarationen från WTO:s ministerkonferens	53	

1 Handelspolitiken inför 2000-talet

Regeringens bedömning: En öppen världshandel utgör det övergripande målet för svensk handelspolitik. Frihandel är en av de viktigaste förutsättningarna för ekonomisk utveckling, för tillväxt och sysselsättning. Regeringen avser att aktivt verka för att tillträde till tredjelandsmarknader förbättras för svenska företag, att EU:s handelspolitik förblir öppen och att EU förändrar sin politik inom de områden där man hittills varit mindre öppen mot omvärlden. Regeringen kommer att verka för att EU även fortsatt har som målsättning att värna om det multilaterala handelspolitiska regelverket i världshandelsorganisationen WTO.

1.1 Frihandelspolitik för ekonomisk utveckling, tillväxt och sysselsättning

Den svenska ekonomin har efter andra världskriget blivit allt mer internationaliserad. Vid mitten av fyrtioalet motsvarade import och export mindre än en femtedel vardera av vår bruttonationalprodukt (BNP), vid sjuttioalets mitt hade motsvarande tal ökat till omkring en tredjedel. Det svenska välståndet har byggts på vår handel med utlandet.

Denna utveckling fortsätter. Världshandeln växer idag dubbelt så snabbt som världsproduktionen. Nya transportmöjligheter och informationsteknikens genombrott krymper världen. Allt fler handelshinder i form av tullar och importbegränsningar tas bort.

Genom Sveriges medlemskap i den Europeiska unionen (EU), och EU:s samarbete med sina europeiska grannländer, skapas för allt fler företag en europeisk hemmamarknad. Samtidigt blir konkurrensen på den svenska marknaden genom import, från Europa såväl som från resten av världen, allt mer påtaglig. Kapital, arbetskraft och teknik rör sig idag allt lättare och snabbare över nationella gränser. Genom globaliseringen av världsekonomin fortsätter vårt beroende av utrikeshandeln att öka.

Den svenska exportens värde motsvarar idag över 40 procent av vår BNP. Importens värde motsvarar nära 35 procent. Särskilt industrisektorn är starkt internationaliserad.

Detta är en utveckling att välkomna. Genom att de svenska företagen utsätts för konkurrens på hemmaplan tvingas de ständigt förbättra sig. De blir starka nog att klara sig på exportmarknaderna. Även konsumenterna gynnas. Fri handel med varor och tjänster ger ett rikare utbud i butikerna. Priserna sänks.

Regionala frihandelsavtal och förhandlingarna inom ramen för det allmänna tull- och handelsavtalet GATT har varit avgörande för den ökande handeln mellan länder. Den senaste stora multilaterala förhandlingsomgången, den s.k. Uruguayrundan, varade från mellan åren 1986-1994. Resultatet blev vidgandet av GATT till

världshandelsorganisationen WTO och en kraftig stimulans för världsekonomin genom betydande sänkningar av handelshindren i världen. WTO-avtalen kommer att successivt få effekt fram till år 2005. Skr. 1996/97:71

Den ökade internationaliseringen innebär att handelspolitiken måste utvecklas. Frågor som tidigare var nationella behandlas idag i allt större omfattning på ett globalt plan. Exempel på sådana frågor är miljö- och investeringsfrågor.

Genom Uruguayrundan breddades också det handelspolitiska regelverket till viktiga nya områden. Från att uteslutande ha handlat om handeln med varor har idag handelsavtalen utvidgats till att även omfatta tjänstehandel.

Nyligen har handelsliberaliseringar uppnåtts inom framtidsbranscher som informationsteknik och telekommunikationer.

Handeln och handelspolitiken har därmed en central roll för ekonomisk utveckling, tillväxt och sysselsättning.

1.2 Sveriges handelspolitiska målsättningar

Medlemskapet i EU innebar på det handelspolitiska området dels en fullständig integration i den inre marknaden, dels att vi samtidigt omfattades av en gemensam yttre handelspolitik i vilken unionen företräds av kommissionen. Den främsta handelspolitiska vinsten med medlemskapet låg i deltagandet och möjligheten att fullt ut påverka den inre marknaden. Drygt 70 procent av vår import når oss från EU:s inre marknad utan tullförfaranden och svenska företag har fritt tillträde till resten av EU. En annan stor handelspolitisk fördel som uppnåtts genom medlemskapet i EU, är att Sverige nu har större möjlighet än tidigare att påverka den internationella handelspolitiska utvecklingen. Dessutom har svenska företags möjlighet att få stöd vid handelstvister m.m. utomlands ökat i och med att man med kommissionen som företrädare har en långt starkare förhandlingsposition än vad fallet var tidigare.

Den handelspolitiska kostnaden för medlemskapet var en mer restriktiv handelspolitik gentemot tredjeland inom ett antal områden som jordbruk, teko och antidumping. Även om våra tullar idag i genomsnitt är lägre än före medlemskapet - till följd av tullsänkningar som EU har genomfört som ett resultat av Uruguayrundan - innebär medlemskapet att tullarna för vissa varor fortsatt är högre än före medlemskapet. Dessa mer restriktiva inslag i den gemensamma handelspolitiken återspeglar hur skilda medlemsländernas intressen är på dessa områden.

Det är viktigt att kunna söka stöd hos andra länder när det gäller svenska handelspolitiska prioriteringar. Detta sker ofta bland EU:s mer frihandelsvänliga länder – i varierande grad och beroende på frågeställning. Eftersom frågorna och de nationella intressena varierar finns det dock ingen given grupp av länder, som alltid uppträder gemensamt eller alltid anser sig ha samma handelspolitiska intressen, även om det ofta finns en skiljelinje mellan de nordliga och sydliga medlemsländerna.

En väl fungerande handel kräver såväl en fungerande som en tillräckligt stor hemmamarknad. Att utvidga och effektivisera hemmamarknaden innebär en möjlighet att säkerställa produktivitetsutvecklingen på den svenska marknaden. Detta innebär bl.a. att utveckla den inre marknaden samt att samverka med andra för oss närliggande marknader så att handelsmöjligheterna och det ekonomiska utbytet ökar. Genom medlemskapet i EU har Sverige tillgång till den inre marknaden och kommer att främja arbetet med att effektivisera denna marknad. I strävan att utvidga och effektivisera hemmamarknaden innefattas även Norden och området kring Östersjön. Staterna kring Östersjön utgör en viktig marknad som dock kräver mer kunskap och tålamod för att erövrats. Målet för regeringen är att även denna marknad framdeles skall komma att ingå som en del i den svenska hemmamarknaden.

Samverkan mellan handels- och näringspolitik, mellan import, export, investeringar, produktion och konsumtion har blivit allt mer betydelsefullt i tillskapandet av en modern och effektiv ekonomi. Sverige är ett exportberoende land. Exporten har under den senaste uppgången i ekonomin haft en dramatisk betydelse för tillväxten vilket innebär att tillväxten till stor del varit exportledd under de senaste åren. Det är viktigt att även fortsättningsvis förstärka de svenska exportmöjligheterna. Detta gäller framför allt i den kunskapsintensiva delen av produktionen eftersom Sverige har utvecklat värdefulla konkurrensfördelar på detta område.

För att exportfrämjandet skall bli framgångsrikt krävs bra villkor och ett bra företagsklimat i landet. Näringspolitiken har under senare år skapat en bra grund för företagandet i Sverige. Arbetet med att främja handeln, dvs. export och import, samt utländska investeringar leder till en förbättring av de svenska företagens konkurrensposition, vilket är en viktig del i strukturomvandlingen. Importen är även betydelsefull eftersom den är nödvändig i förverkligandet av de olika ekonomisk-politiska målen samt att den ger konsumenterna tillgång till bättre och billigare varor och tjänster. Att få igång efterfrågan genom bl.a. import innebär positiva effekter för ekonomin. Sverige välkomnar även ökade utländska investeringar för att vitalisera det svenska näringslivet eftersom detta innebär tillförsel av kapital, teknisk kompetens samt nytt industriellt och kommersiellt tänkande. Regeringen arbetar för att de svenska företagen tar tillvara de handelsmöjligheter som nu erbjuds genom den liberaliserade utrikeshandeln, vårt medlemskap i EU och förändringarna i Central- och Östeuropa samt även andra marknader, däribland Östersjöregionen.

Samverkan med våra grannländer i Östersjöområdet på det handelspolitiska området blir allt mer betydelsefullt i takt med att denna region utvecklas. WTO-medlemskap för de baltiska staterna och Ryssland står för dörren och ett antal länder i vår omedelbara närhet har ansökt om medlemskap i EU. Sverige välkomnar denna utveckling. Inför sekelskiftet förbättras förutsättningarna för en fortsatt utveckling av det handelspolitiska samarbetet med Sveriges nordeuropeiska grannar.

Den genomgående svenska linjen vad gäller utformningen av EU:s handelspolitik är att verka för öppnandet av exportmarknader i tredjeland

och för en importpolitik som bygger på största möjliga öppenhet mot omvärlden, inte minst för u-ländernas viktigaste exportvaror. Dessa mål uppnås genom en fortgående liberalisering av världshandeln och genom att vi samtidigt verkar för att EU för en öppen handelspolitik. Genom en fortsatt strukturomvandling och förbättrade förutsättningar för exporten främjas tillväxten och därmed sysselsättningen. En handels- och näringspolitik i samverkan är instrumentet för att uppnå detta mål. Det är även viktigt att utvecklingen av regionalt samarbete sker i handelsliberaliserande riktning och att ensidiga handelspolitiska åtgärder och åtgärder som tillämpas utanför det egna landet, s.k. exterritoriell tillämpning motverkas.

1.3 Den gemensamma handelspolitiken

EU:s gemensamma handelspolitik regleras i EG-fördragets artikel 113. Frågorna på det handelspolitiska området avgörs i huvudsak med kvalificerad majoritet. Kommissionen agerar på uppdrag av medlemsstaterna i handelspolitiska frågor och svarar för förhandlingsarbetet, såväl bilateralt som regionalt och multilateralt. Detta innebär att det är kommissionen som efter samråd med medlemsländerna för unionens talan både i WTO och i andra handelspolitiska sammanhang. Detta samråd sker i den s.k. 113-kommittén som därmed har en särställning och övergripande roll när det gäller alla handelspolitiska frågor.

Beträffande vissa frågor som ingår i det handelspolitiska regelverket råder s.k. blandad kompetens. Beslut fattas då med enhällighet. Detta gäller exempelvis handel med tjänster, immaterialrätt och frågor som rör investeringar. Hur dessa frågor skall hanteras inom EU har fastställts i utslag från EG-domstolen. Exportfrämjande ligger i princip utanför gemenskapskompetensen och utgör en nationell angelägenhet. Kommissionen har dock ambitioner att utföra visst gemensamt exportfrämjande för EU och artikel 113 hänvisar också till en gemensam exportpolitik.

Europeiska kommissionen företräder en i grunden frihandelsvänlig politik. Samtidigt måste man givetvis beakta medlemsländers särintressen även när dessa kan gå i mer protektionistisk riktning. Sammantaget pekar dock två års erfarenhet av svenskt medlemskap i EU på ett starkt svenskt intresse av att i flertalet fall stödja kommissionen på det handelspolitiska området då frihandelstänkandet genomsyrar kommissionens målsättningar. Likafullt är det ofrånkomligt att frihandelsintressen emellanåt inte får fullt genomslag, när medlemsländernas intressen och målsättningar vägs samman.

Den handelspolitiska vinsten av medlemskapet i EU låg som nämnts ovan främst på två områden. Dels deltar Sverige genom medlemskapet fullt ut i utformandet av den inre marknaden, som svarar för den avgörande delen av svensk utrikeshandel, dels har Sverige, genom EU:s tyngd i internationell samverkan, nu större möjlighet att påverka den internationella dagordningen på handelsområdet.

EU:s tullnivå för industrivaror låg vid det svenska inträdet något över den svenska. I genomsnitt var skillnaden relativt marginell, men på vissa enstaka produkter var den mer betydande. Sverige fick återinföra begränsningar för tekoprodukter, som vi avskaffat tre år tidigare, och också börja tillämpa restriktioner för viss annan import från Kina. Åtgärder mot dumpad import, antidumpningsåtgärder är ett annat område där EU för en annan politik än den tidigare svenska. Det avgörande problemet är här, enligt regeringens uppfattning, en alltför omfattande tillämpning av antidumpningsinstrumentet liksom utformningen av detta instrument.

Även på jordbruksområdet låg EU:s tull- och importavgiftsnivå vid det svenska inträdet i många fall över den svenska. EU-medlemskapet innebar genomgripande förändringar i villkoren för handel med jordbruksprodukter. Sverige inordnades i den europeiska jordbruksmarknaden med fritt tillträde för svensk export av jordbruksprodukter till övriga EU-länder och för import till Sverige från dessa länder. Importen från och exporten till EU-länder gynnas av den fria gemensamma marknaden. De generellt sämre villkoren för tredjelandsimporten i förhållande till vad som tidigare gällde i Sverige har ytterligare bidragit till detta. Samtidigt innebar medlemskapet en återgång till en liknande jordbrukspolitik som Sverige beslutat överge i samband med 1990 års livsmedelspolitiska reform. Viktiga inslag i EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP) är produktions- och marknadsregleringar samt i ökande grad direktstöd i form av areal- och djurbidrag m.m.

En reform av den gemensamma jordbrukspolitiken är angelägen för Sverige utifrån flera utgångspunkter, t.ex. strävanden efter avreglering och miljöanpassning. En reform är även angelägen i ett handelspolitiskt perspektiv, bl.a. för att uppfylla de åtaganden EU gjort i samband med Uruguayrundan och för att möjliggöra ytterligare sänkningar av gränsskyddet i kommande WTO-förhandlingar. CAP-reformen skulle också underlätta för EU att ingå nya regionala WTO-förenliga frihandelsavtal som måste omfatta även jordbruksvaror. En reform är inte minst av vikt för u-ländernas möjlighet att exportera jordbruksvaror till EU. I kommande WTO-förhandlingar, som enligt avtalet skall inledas vid sekelskiftet, kan förutses krav från främst USA och Cairns-länderna, som är en grupp länder med betydande exportintressen vilka samarbetar i WTO, om ytterligare neddragningar av stödet och skyddet för jordbruket.

Den något högre genomsnittliga tullnivån för industrivaror som var ett omedelbart resultat av medlemskapet har utjämnats, dels genom åtaganden om tullsänkningar som gjordes i Uruguayrundan och dels genom de kompensationsförhandlingar med tredje länder som EU fört som en följd av utvidgningen. Kompensationsförhandlingar, s.k. artikel XXIV:6-förhandlingar, utgör en del av GATT:s bestämmelser om hur man skall agera vid bildandet av tullunioner. Syftet med GATT-reglerna på detta område är att säkerställa att bildandet av tullunioner och frihandelsområden inte medför minskad handel med omvärlden till följd av högre tullar eller andra handelsrestriktioner och ökad protektionism. Sådana förhandlingar fördes under år 1995 mellan EU och de

medlemsländer i WTO vars företag drabbades av höjda tullar till följd av EU:s utvidgning. Förhandlingen avslutades under åren 1995-96 och innebar sänkta EU-tullar på en rad produkter, alltifrån ris till datorer.

På det för svenskt vidkommande viktigaste området, elektronikkomponenter och vissa elektronikprodukter, halverades EU:s tullar genom dessa kompensationsförhandlingar. Genom avtalet om informationsteknik ITA, kommer EU:s tullar på dessa produkter att helt tas bort – senast fr.o.m. 1 januari år 2000. Som EU-medlem har Sverige aktivt verkat för ett avtal om så långtgående tullsänkningar på informationsteknikprodukter som möjligt. Sverige och Finland hade inte, utanför EU, kunnat få det internationella genomslag som vi fick för våra handelspolitiska intressen på detta område (se vidare avsnitt 3.5.1).

För textil och konfektion (teko) kommer de idag i i-länderna gällande begränsningarna att avvecklas som en följd av vad som överenskommits i Uruguayrundan. Den slutliga avvecklingen är dock enligt avtalet inte genomförd förrän år 2005. Sverige arbetar aktivt inom EU för att trappa ned de nuvarande restriktionerna och för att EU:s kvotavveckling skall ske så effektivt och tidigt som möjligt.

Sverige kommer likaså att aktivt verka för att EU:s tullagstiftning förenklas och förbättras. Detta är särskilt viktigt för att de små och medelstora företagen skall kunna utnyttja marknadens fördelar. Regelverket som skapats bl.a. för att uppfylla villkoren för handeln med tredje land är mycket komplicerat. I stället för att gynna gemenskapens ekonomiska aktörer utgör reglerna i vissa delar hinder för utrikeshandeln. Åtgärdsprogrammet Tull 2000, som innehåller de viktigaste principerna för tullpolicyn de närmaste fem åren och rådsresolutionen om behovet av förenkling och rationalisering av gemenskapens tullföreskrifter och -förfaranden utgör en god grund för att förenklingar i tullagstiftningen skall komma till stånd.

Antidumpningsområdet är ett annat, inom vilket Sverige agerar aktivt för att förändra tillämpningen av regelverket, i första hand inom EU. Den centrala frågan är att det allmänna gemenskapsintresset, inklusive konsumentintresset, skall ges en större vikt i bedömningen om skada vid dumpad import.

Handel och miljö är ett område där Sverige fortsatt kommer att agera kraftfullt inom EU och i andra internationella fora. Den övergripande målsättningen är att göra handels- och miljöpolitiken ömsesidigt stödjande för att uppnå en hållbar utveckling. Arbetet syftar också till att främja en hållbar utveckling i u-länderna. Målsättningen är vidare att Sveriges progressiva miljöpolitik skall stödjas och få internationell spridning samtidigt som våra handelsförbindelser skall vara intakta eller förbättras. Svenska företags miljöanpassning skall utgöra en konkurrensfördel.

Sverige är givetvis bundet av de beslut som fattas inom EU. Därmed är vi del av unionens handelspolitiska överenskommelser med resten av världen, men omfattas också av dess handelspolitiska konflikter och problem. Genom ett långsiktigt agerande, genom ett aktivt arbete med prioriterade frågor och genom att samverka med likasinnade medlemsländer uppnår vi ett bättre resultat i form av ökad frihandel och

samverkan mellan världens länder på det handelspolitiska området än vi kunde göra som en enskild aktör. Skr. 1996/97:71

2 Regionalt samarbete och bilaterala förbindelser

Regeringens bedömning: Regional integration på det handelspolitiska området leder på sikt till ökad liberalisering inom världshandeln. Strävandena mot en ökad och fördjupad regional integration bör stödjas. Det är samtidigt angeläget att integration sker mellan EU och Östersjöstaterna. Det övergripande målet är att driva det multilaterala arbetet framåt. Det är därmed av största vikt att den regionala integrationen sker inom ramen för bestämmelserna i WTO. Regional integration får inte leda till ökade handelshinder och slutenhet mot omvärlden.

2.1 Vad är regionalt samarbete ?

Regionalt samarbete innebär en samverkan inom en geografisk region. EU har genom initiativ till långtgående integration i Europa varit en föregångare när det gäller regionalt ekonomiskt samarbete. EU:s tullunion från år 1957 och senare utvidgningar, de bilaterala frihandelsavtalen med EFTA-länderna, EES-avtalet samt Europaavtalen med länder i Central- och Östeuropa, är alla överenskommelser som omfattas av reglerna för frihandelsavtal och tullunioner i WTO. Av de 69 avtal som anmälts till WTO och som fortfarande är i kraft har 39 anmälts sedan år 1990. Sverige, som var en av ursprungssignatärerna till EFTA år 1960, har också lång – och framgångsrik – erfarenhet av att arbeta för frihandel både multilateralt och regionalt.

Frågan om hur utvecklingen mot allt mer omfattande regionalt samarbete inverkar på det multilaterala handelssystemet är föremål för diskussion. Synen på frihandelsavtal och tullunioner har genom WTO:s nya granskningsprocedurer blivit striktare än vad som var fallet i GATT. Detta ställer stränga krav på avtalens utformning och innehåll. Avtalen skall omfatta i princip all handel och detta gäller även handel med jordbruksprodukter. Ett problem är att WTO:s regler fortfarande lämnar stort utrymme för olika tolkningar om bl.a. hur stor andel av handeln som skall omfattas.

Inom EU har frågan om de regionala frihandelsprojekten diskuterats utifrån ett multilateralt perspektiv, men också mot bakgrund av de konkreta avtal om vilka förhandlingar pågår. Intresset inom EU är för närvarande i första hand inriktat på att få till stånd en ny generation avtal med länderna i Medelhavsregionen i syfte att upprätta ett frihandelsområde till år 2010. Aktuellt för närvarande är även förhandlingar om ett frihandelsavtal med Sydafrika.

Uppfattningen bland medlemsstaterna om regionala avtal går delvis isär, vilket bland annat speglar olikheter i synen på ökad frihandel. Kommissionen och medlemsstaterna förbereder ett underlag för att diskutera dessa frågor vid mötet med Europeiska rådet i juni år 1997.

Regeringens uppfattning är att EU bör driva handelsliberaliseringar genom en parallell process, både multilateralt och regionalt. EU bör således ta tillvara de möjligheter till handelsliberalisering som erbjuds genom att ingå regionala avtal. En viktig förutsättning är att sådana avtal utformas enligt WTO:s regler. Dessa regler bör också förtydligas eller skärpas för att minska riskerna att avtalen höjer de reella handelshindren gentemot utanförstående länder. Möjligheterna att succesivt söka multilateralisera bestämmelser i regionala avtal bör också uppmärksammas.

Syftet med regionala avtal är att inom ramen för ett frihandelsområde, en tullunion eller andra former av avtal förenkla handeln och minska handelshindren mellan länderna. Skillnaden mellan en tullunion och ett frihandelsavtal är att en tullunion innebär borttagande av tullar mellan länderna, med gemensamma tullar mot tredje land. Inom ramen för ett frihandelsavtal tar man bort tullarna mellan de deltagande länderna men bibehåller nationella tullar gentemot tredje land.

Både tullunioner och frihandelsavtal men även andra former av samarbetsavtal omfattar numera ofta även åtaganden inom det icke-tariffära området som t.ex skydd för investeringar, standardisering, ömsesidigt erkännande av provning m.m.

2.2 Ömsesidigt erkännande av provning, certifiering m.m.

Avtal om ömsesidigt erkännande, MRA, ingår i flera fall som nämnts ovan som en betydelsefull del av det regionala och bilaterala samarbetet. Sådana avtal innebär att utsedda organ kan prova och certifiera varor i exporterande land enligt krav i importerande land. Avtalen täcker i huvudsak områden där det finns tvingande myndighetsregler med krav på kontroll. För EU:s del är de områdena inom vilka EU har särskild lagstiftning i form av direktiv de viktigaste.

En förutsättning för förhandlingarna är att ett gemensamt regelverk på EU:s inre marknad finns på plats och respekteras samt att det finns ett gemensamt system för provning och kontroll. Avtalen innebär således inte harmonisering, men kan fungera som incitament till harmonisering och kan kombineras med harmoniseringssträvanden. Förhandlingarna syftar till förenklat marknadstillträde genom att exportörerna slipper underkasta sig provning av produkterna i importlandet. Avtalen har formen av bilaterala avtal mellan EU och vissa tredje länder. Det ursprungliga mandatet från rådet (1992) innehåller krav om ursprung, då handelslättnaderna måste vara balanserade.

De senaste årens förhandlingar har lett till att avtal med Australien och Nya Zeeland är parafferade. Ett avtal med Israel om ömsesidigt erkännande av OECD:s principer för god laboratoriesed har parafferats. Förhandlingar med Canada är även de långt framskridna. Avsnittet om

tekniska handelshinder i förhandlingen med Schweiz är i det närmaste klart. Under år 1997 är förhandlingar planerade med Japan samt med Tjeckien, Ungern och Polen.

Formerna för samarbetet med länderna i Central- och Östeuropa diskuteras fortfarande i olika sammanhang, inte minst med utgångspunkt i att dessa länder strävar efter medlemskap och förväntas komma att ingå i den inre marknaden. Ett krav är här att erforderlig harmonisering och nödvändig infrastruktur föreligger och att de utsedda organen har erforderlig kompetens. Avtal skulle innebära bättre marknadstillträde för båda parter – nyinförda certifieringskrav i dessa länder försvårar handeln – och ett förstärkt incitament till harmonisering för kandidatländerna.

Förslag om MRA ingår även som en viktig del i dialogen med USA. På det tekniska planet har lösningar emellertid visat sig svåra att uppnå. Från amerikansk sida uppskattas värdet av det förbättrade marknadstillträdet genom MRA för båda parter till omkring 40 miljarder US dollar.

EU, som önskat en balanserad paketuppgörelse i vilken vissa viktiga sektorer ingår - medicinteknisk utrustning, läkemedel och telekommunikationsutrustning - har varit missnöjd med budet från amerikansk sida om läkemedel och medicinteknisk utrustning. USA visar stort intresse för telekommunikationsutrustning och kan tänka sig ett avtal endast inom detta område. Förhandlingar pågår för att komma fram till en lösning, men utgången är för närvarande oviss. Det vore allvarligt om förhandlingarna med USA misslyckas, då detta kan få effekter på fortsatta förhandlingar om avtal med andra länder. För Sverige är alla tre nyckelsektorerna i förhandlingarna med USA av stor betydelse.

2.3 Regionalt samarbete

Nedan redovisas översiktligt de för svenskt vidkommande viktigaste regionala samverkansformerna samt Sveriges och EU:s agerande gentemot dessa regioner.

2.3.1 Östeuropasamarbete inklusive Östersjösamarbetet

Med länderna i Central- och Östeuropa fortsätter EU att bygga ut och fördjupa samarbetet i enlighet med den strategi som antogs vid Europeiska rådets möte i Essen i december år 1994. De viktigaste samverkansformerna är Europaavtalen (associeringsavtalen), den strukturerade dialogen som innebär en möjlighet att på ministernivå diskutera gemensamma frågor, vitboken för laganpassning om vad som måste gälla för att dessa länder skall kunna delta i den inre marknaden samt biståndsprogrammen PHARE och TACIS.

Sveriges handel med Östersjöstaterna har ökat mycket kraftigt under senare år. Handeln med de baltiska staterna uppgick i båda riktningarna år 1992 till 2,3 miljarder kronor. År 1995 hade handelsomslutningen ökat till 8,2 miljarder. Beträffande den ryska delen av Barentsregionen är handeln ännu föga utvecklad, men de stora råvarutillgångarna (olja, gas, mineraler, timmer) gör området intressant. Ekonomiska frågor behandlas

inom ramen för Bahrentsrådet. Östersjöområdet är för svenskt vidkommande prioriterat då det gäller handelspolitiska frågor. Prioriterade svenska mål är EU-medlemskap för Estland, Lettland och Litauen samt WTO-medlemskap för de baltiska staterna och för Ryssland. Av vikt är även att utveckla de fyra staternas relationer med OECD.

Europaavtalen med Bulgarien, Polen, Rumänien Ungern, Tjeckien och Slovakien har trätt i kraft. Vad gäller avtalen med Estland, Lettland, Litauen och Slovenien pågår ratificering. Fram till dess att dessa Europaavtal träder i kraft tillämpas övergångsavtal som täcker handelsavsnitten i avtalen. Syftet med Europaavtalen är att skapa en struktur för politisk dialog, främja ökning av handeln, etablera goda ekonomiska förbindelser, ge en ram för tekniskt och ekonomiskt bistånd från EU, underlätta kulturellt samarbete och allmänt att medverka till gynnsamma förutsättningar för ländernas gradvisa integration i gemenskapen. För varje land har EU inrättat associeringsråd och associeringskommittéer. Europaavtalen är frihandelsavtal som är heltäckande på industrivaruområdet. Vad gäller vissa s.k. känsliga varugrupper som teko och stål tillämpas övergångsarrangemang. Handel med jordbruksprodukter regleras genom särskilda länderspecifika protokoll. Syftet med avtalen är att underlätta ländernas EU-integration. Sveriges export till Central- och Östeuropa uppgick år 1995 till 17,7 mdkr motsvarande 3,1 procent av den totala exporten. Importen uppgick till 13,3 mdkr motsvarande 2,9 procent.

För medlemsländer i Oberoende staters samvälde (OSS) tillämpar EU en något annorlunda strategi. Här har EU tecknat s.k. partnerskaps- och samarbetsavtal. I dessa förutses varken medlemskap eller associering och de anpassas efter de förutsättningar som råder i respektive land. De viktigaste delarna i dessa avtal är ekonomiskt, politiskt och kulturellt samarbete samt handelspolitik baserat på GATT:s princip om mest gynnad nation. Inga partnerskapsavtal har ännu trätt i kraft, utan dessa håller på att ratificeras. Till dess att de trätt i kraft tillämpas övergångsavtal om handel och handelsrelaterade frågor. För närvarande har övergångsavtalen med Ryssland, Ukraina och Moldova trätt i kraft. Sveriges export till OSS-länderna uppgick år 1995 till 5,3 mdkr motsvarande 0,9 procent av den totala exporten. Importen uppgick till 3,4 mdkr eller 0,7 procent.

Det ekonomiska samarbetet är ett viktigt element i det samarbete som bedrivs i Östersjöstaternas råd. Rådet är utrikesministrarnas samarbetsorgan i vilket de elva länderna runt Östersjön samt Europeiska kommissionen ingår. En av rådets arbetsgrupper är helt ägnad åt det ekonomiska samarbetet. För närvarande är den huvudsakliga uppgiften att samordna och verka pådrivande för att genomföra det handlingsprogram som antogs vid ministersessionen i Kalmar i juli år 1996. I den ekonomiska delen av handlingsprogrammet behandlas åtgärder för ekonomisk utveckling i form av infrastruktur, energi, handelslagstiftning m.m.

Gentemot länderna i det före detta Jugoslavien, utom Slovenien, samt gentemot Albanien, fortsätter EU sina ansträngningar att få till stånd ett närmare samarbete.

Genom EU-medlemskapet har Sverige kommit att delta i ett utvidgat och fördjupat samarbete med Medelhavsregionen. EU:s export till medelhavsregionen uppgick år 1995 till 303 mdkr och importen samma år till 241 mdkr.

År 1975 ingick Europeiska gemenskapen ett frihandelsavtal med Israel med en övergångsperiod på femton år. I slutet av 1970-talet ingick EG bilaterala samarbetsavtal med ensidiga handelspreferenser med en rad Medelhavsländer, nämligen tre av Maghrebstaterna (Marocko, Algeriet, Tunisien) samt de fyra Mashrekstaterna (Egypten, Jordanien, Libanon, Syrien).

Inom ramen för den s.k. Barcelonaprocessen drog EU i november år 1995 upp riktlinjerna för en ny handelsstrategi för ovan nämnda Medelhavsländer. Strategin syftar till att utveckla Medelhavsregionen till ett frihandelsområde. Detta skall vara genomfört år 2010. Som ett första steg skall EU sluta bilaterala associeringsavtal med respektive land och i ett andra steg skall dessa stater inbördes sluta frihandelsavtal. Hittills har EU slutit nya associeringsavtal med Tunisien, Israel och Marocko samt ett interimistiskt associeringsavtal med PLO för den palestinska myndighetens räkning. Förhandlingar pågår med Egypten, Jordanien samt Libanon, och kommer att inledas med Algeriet. Inledande samtal om ett associeringsavtal med Syrien pågår. Enligt dessa avtal skall EU stegvis få tullfritt marknadstillträde för industrivaror till nämnda länder. Övergångsperioden är tolv år. Dessa stater har sedan samarbetsavtalen slöts på 1970-talet haft tullfrihet på EU-marknaden för sina industrivaror.

Frågan om jordbruksprodukternas inkludering i dessa frihandelsavtal har utgjort ett stort problem för EU. Avtalen har därmed inte kunnat uppfylla WTO-kraven på frihandelsavtal. Detta har bidragit till den pågående diskussionen inom EU om regionalism.

År 1988 slöts ett samarbetsavtal mellan EU och de sex arabiska Golfstaterna som ingår i Golfstaternas samarbetsråd, GCC (Bahrein, Förenade Arabemiraten, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi-Arabien). Avtalet utgör ett första steg och som ett andra steg planeras ett frihandelsavtal mellan EU och GCC. EU:s export till GCC-staterna uppgick år 1995 till 175 mdkr och importen samma år till 107 mdkr. Ur WTO-perspektiv har utvecklingen i regionen varit positiv. Allt fler stater i regionen har anslutit sig till WTO och anslutningsförhandlingar pågår med Jordanien, Oman och Saudi-Arabien.

På motsvarande sätt som i Medelhavsregionen har Sverige genom EU-medlemskapet blivit en del av EU:s Afrikapolitik. Europeiska unionens export till regionen uppgick år 1995 till 145 mdkr och importen för samma år till 153 mdkr. Sveriges export till Afrika uppgick år 1995 till 8,8 mdkr motsvarande 1,6 procent av vår totala export. Importen uppgick samma år till 2,3 mdkr motsvarande 0,5 procent av den totala importen. Av detta svarade Nordafrika för 58 procent av importen och 43 procent av exporten.

EU:s relationer till staterna söder om Sahara exklusive Sydafrika regleras av Lomékonventionen. Gällande avtal löper fram till år 2000. Totalt omfattar Loméavtalet 70 u-länder varav flertalet är afrikanska.

Tillsammans med tidigare kolonier i Karibien och Stilla-havsområdet benämns de ACP-länderna. Omfattande biståndsresurser är knutna till avtalet. Skr. 1996/97:71

Konventionen ger mer långtgående handelspreferenser än vad som ges inom ramen för EU:s allmänna preferenssystem och Maghreb- och Mashrek-avtalen. Mot bakgrund av att Lomékonventionen är diskriminerande visavi andra u-länder och inte heller syftar till att uppnå ömsesidig frihandel eller en tullunion mellan EU och ACP-länderna har den fått ett särskilt undantag i WTO. Det är dock enligt regeringens uppfattning angeläget att behandla de minst utvecklade länderna enhetligt och på ett WTO-förenligt sätt. Diskussioner om hur den framtida strategin gentemot dessa länder skall utformas har inletts. Sverige deltar aktivt i dessa diskussioner utifrån ovan nämnda målsättningar.

Ett förhandlingsmandat för ett frihandelsavtal mellan EU och Sydafrika överlämnades till Sydafrika under år 1996. Några realförhandlingar har ännu inte inletts. Från Sydafrikas sida har man uttryckt besvikelse över mandatets utformning bl.a. på jordbruksområdet. Sverige och Storbritannien har i en deklaration som fogats till avtalsmandatet markerat att man förespråkar ett liberalare bud på jordbruksområdet.

För närvarande är Sydafrika inkluderat i EU:s allmänna preferenssystem.

En viktig fråga för Sydafrika och de afrikanska stater som ingår i den Sydafrikanska tullunionen SACU (Sydafrika, Botswana, Lesotho, Swaziland, Namibia) är att EU beaktar detta tullunionsarrangemang i sitt kommande frihandelsavtal med Sydafrika. EU avser stödja ekonomiskt samarbete och integrationsträvanden mellan Sydafrika och dess grannar bl.a. genom att knyta Sydafrika till vissa delar av Lomékonventionen. Sydafrika är liksom flertalet afrikanska stater anslutet till WTO.

2.3.3 Nordamerika

Vid toppmötet mellan EU och USA i Madrid i december år 1995 antogs en gemensam deklaration och handlingsplan för fördjupningen av de transatlantiska förbindelserna. Handlingsplanen spänner över ett brett fält av samsamarbetsområden. Den är dock mest konkret på det handelspolitiska området. En motsvarande handlingsplan för EU och Canada undertecknades i december år 1996 i Ottawa.

Regionen utgör en av Sveriges viktigaste marknader utanför Europa och svarar för drygt 9 procent av Sveriges export motsvarande 51,2 mdkr och drygt 6 procent av importen motsvarande 26,5 mdkr.

Ett fördjupat handelspolitiskt samarbete i framtiden skulle även komma att gynna den globala handelsutvecklingen. För närvarande pågår diskussioner om hur det transatlantiska samarbetet skall kunna utvecklas i framtiden. Visioner om ett transatlantiskt frihandelsområde får dock anses ligga långt fram i tiden.

Stärkandet av det transatlantiska samarbetet är en prioriterad uppgift. Det är därför av stor vikt att handlingsplanen ytterligare konkretiseras. Även om en rad handelspolitiska konflikter försvårat relationerna mellan EU och USA under senare år finns det stor samsyn i internationella handelspolitiska frågor. På det handelspolitiska området bör det främsta

målet för den transatlantiska dialogen vara att parterna gemensamt skall verka för att främja det multilaterala handelssystemet och WTO. Fokus bör ligga på fortsatt handelsliberalisering på områden som informationsteknik och tjänstehandel.

Inom ramen för det handelspolitiska samarbetet med USA har upprättats en transatlantisk affärsmannadialog, TABD. Denna dialog utgör ett viktigt element i handelsrelationerna mellan EU och USA, inte minst som pådrivare och tankeforum till det mer officiella samarbetet. TABD-processen har till dags dato bl.a. befrämjat arbetet med etablerandet av ett avtal rörande ömsesidigt godkännande av respektive länders provningsresultat av olika produkter (se avsnitt 2.2), samt tecknande av ett informationsteknikavtal (se avsnitt 3.5.1).

De resultat som uppnåddes vid WTO:s ministermöte (bl.a. ITA) i Singapore i december år 1996 utgör ett bevis på att det transatlantiska samarbetet har en viktig roll att spela. Detta pekar också på att ett fortsatt, mer fördjupat samarbete, mellan EU och USA även i framtiden skulle komma att positivt påverka det globala frihandelssystemet och WTO-processen.

I december år 1992 undertecknade USA, Mexico och Canada det nordamerikanska frihandelsavtalet, NAFTA. efter flera års hårda förhandlingar. Fördraget trädde i kraft den 1 januari 1994, och därmed skapades ett av världens största frihandelsområden. Avtalet innebär frihandel för industriprodukter. På jordbruksområdet föreligger sedan tidigare ett frihandelsavtal mellan USA och Canada. Vidare har USA och Canada upprättat var sitt avtal rörande jordbruksvaror med Mexico. Enligt dessa båda avtal kommer de flesta tullar och handelshinder på jordbruksområdet fasas ut före år 2004.

Bildandet av NAFTA kan ses som ett första steg i den process som möjligen kommer att resultera i ett amerikanskt frihandelsområde som sträcker sig från Alaska i norr till Eldslandet i söder. Målsättningen är att till år 2005 kunna skapa detta frihandelsområde.

Förbindelserna mellan EU och Mexico regleras av ett ramavtal från år 1991. Den 2 maj 1995 antogs en gemensam politisk deklaration av EU och Mexico om en intensifiering av det ömsesidiga samarbetet dels om allmänpolitiska frågor, dels om ekonomi, kommersiella förbindelser samt handels- och biståndspolitik. EU:s ministerråd antog den 13 maj 1996 ett förhandlingsmandat med syfte att etablera ett nytt utvidgat samarbetsavtal. Sverige har i de interna EU-förhandlingarna om ett förhandlingsmandat stött förslaget om upprättande av ett regelrätt frihandelsområde i en enda etapp, vilket även legat i linje med Mexicos egna önskemål. Den stora växande mexikanska marknaden och det faktum att EU diskrimineras gentemot USA och Canada medför att det är av ekonomiskt intresse för EU att få till stånd ett avtal med handelsliberaliseringar. Det slutliga mandatet innebar dock en kompromisslösning, som förutser en långsammare process, med ett frihandelsavtal i två etapper. Förhandlingar med Mexico påbörjades i oktober år 1996.

Mot bakgrund av EU:s och Nordamerikas globala ekonomiska betydelse, samt de länkar och kontakter som såväl USA som Canada har med de asiatiska länderna, är det av stor vikt att det transatlantiska

handelspolitiska samarbetet framdeles ytterligare fördjupas och konkretiseras. Dessutom finns all anledning att tro att Mexicos ekonomiska utveckling även fortsatt kommer att påverkas positivt av NAFTA-medlemskapet, varför ett frihandelsavtal mellan Mexico och EU kommer att innebära ekonomiska fördelar för båda parter. Skr. 1996/97:71

2.3.4 Latinamerika

Den ekonomiska utvecklingen i regionen fortsätter att uppvisa en årlig tillväxt på 3-4 procent, vilket innebär att regionen som helhet också fortsätter som en av världens tillväxtregioner. Skillnader ekonomiskt och socialt mellan och inom de olika länderna är dock fortfarande betydande. Det har bedömts att regionen borde kunna uppnå en tillväxt på omkring 6 procent årligen, vilket skulle behövas för att komma tillrätta med de svåraste ekonomiska och sociala problemen.

Den totala svenska exporten till regionen uppgick år 1995 till 11,2 mdkr medan importen endast uppgår till 6,2 mdkr. Av detta tar Brasilien och Argentina tillsammans med Uruguay och Paraguay emot ca hälften av exporten och svarar för en tredjedel av den svenska importen från regionen. Regionen svarar för ca 1,1 procent av Sveriges import och 2 procent av exporten.

I regionen har det under senare år skett en omsvängning mot en mer öppen handelspolitik. Detta har kompletterats med en aktiv regional integration. Det mest betydelsefulla regionala samarbetet - särskilt från såväl svensk som EU-synpunkt - utgörs av MERCOSUR (Mercado Comun del Sur), omfattande länderna Argentina, Brasilien, Paraguay och Uruguay. Med en befolkning på totalt omkring 200 miljoner människor och en sammanlagd BNP på nära 1000 miljarder US dollar bildar dessa länder världens tredje största handelsgemenskap efter NAFTA och EU. Samarbetet inom MERCOSUR sker inom en år 1995 etablerad tullunion. Denna kommer år 2001, till sin huvuddel, och år 2006, fullt ut, att övergå till en gemensam marknad med fri rörlighet för varor, tjänster och kapital samt, möjligen även en gemensam arbetsmarknad. Under år 1996 har Bolivia och Chile anslutit sig som associerade medlemmar och kommer därmed omkring år 2000 att ha etablerat tullfrihet för huvuddelen av varuområdet. Övriga länder i regionen (Colombia, Ecuador, Peru och Venezuela) har inlett kontakter syftande till ett närmande till MERCOSUR.

Mellan EU och MERCOSUR finns ett ramavtal från år 1995 syftande till upprättandet av en politisk och ekonomisk interregional associering, grundad på ökat politiskt samarbete, en gradvis och ömsesidig liberalisering av handeln och främjande av investeringar. Den ökade handelsliberaliseringen skall påbörjas efter en ny förhandling när parterna bedömer det lämpligt och med hänsyn till WTO:s regler för frihandelsavtal. Ett liknande samarbetsavtal från år 1996 finns mellan EU och Chile.

En svensk strävan är att snarast få till stånd handelsliberaliseringar i förhållandet till MERCOSUR och Chile. Detta innebär att Sverige också måste vara pådrivande för en mer öppen handelsregim från EU:s sida.

Stillahavsasien utgör idag en av de mest dynamiska och snabbväxande regionerna i världsekonomin. Världsbanken räknar med en ekonomisk tillväxt på nära 8 procent per år i Stillahavsasien under nästa decennium. Sveriges medverkan i olika samarbetsformer med regionen är viktig för svenskt näringslivs förmåga att ta del av de möjligheter som den snabba ekonomiska utvecklingen erbjuder. Detta har direkt inverkan på sysselsättning och välbefinnande i Sverige.

Svensk export till Japan uppgick år 1995 till 16,6 mdkr, ASEAN 14,5 mdkr, Kina 8,2 mdkr, Sydkorea 4,5 mdkr samt Indien 2,0 mdkr. Svensk import från Japan var samma år 16,0 mdkr, ASEAN 4,8 mdkr, Kina 7,6 mdkr, Sydkorea 2,4 mdkr samt Indien 1,4 mdkr.

ASEAN-länderna (Thailand, Malaysia, Indonesien, Singapore, Brunei, Filippinerna och Vietnam) har bildat det asiatiska frihandelsområdet AFTA. Detta samarbete, liksom samarbetet inom APEC (Asia Pacific Economic Co-operation), har som sin utgångspunkt s.k. öppen regionalism, dvs att de handelsliberaliseringar som uppnås mellan de deltagande länderna tillämpas också mot tredje länder, utan undantag från världshandelsorganisationen WTO:s mest gynnsam nationsprincip. Det är dock ännu för tidigt att bedöma om frihandelsansträngningarna inom regionen verkligen kommer att innebära en sådan öppenhet mot omvärlden.

Kina utgör idag en av de viktigaste aktörerna inom världshandeln och har en mycket hög ekonomisk tillväxttakt som ligger runt 10 % per år. Förhoppningar finns att landet redan under år 1997 ska bli medlem i WTO. Sverige har i EU understött Kinas ansökan om WTO-medlemskap, förutsatt givetvis att Kina är berett att göra nödvändiga åtaganden. Inför WTO-medlemskapet måste medlemmarna komma överens om vilka tullåtaganden och eventuella övergångslösningar som skall gälla för Kina. Dessutom krävs det en större transparens i den kinesiska handelsregimen samt en högre grad av marknadstillträde.

Hongkong är idag medlem av WTO och kommer efter överlämnandet till Kina den 1 juli 1997 att fortsätta utgöra en självständig handelspolitisk enhet inom WTO. Taiwan har observatörstatus i WTO. Ett anslutningsavtal är i princip färdigförhandlat och nu avvaktas att förhandlingarna om WTO-medlemskap för Kina skall slutföras.

Japan är EU:s näst största handelspartner. EU:s handelspolitik gentemot Japan är aktiv och har i hög grad inriktats på konkreta marknadsöppningar. Våren år 1995 utarbetade EU ett specifikt handlingsprogram för Japan. Syftet med detta är att höja profilen gentemot Japan, som del av unionens förhållningssätt till Asien som helhet.

EU har genom samarbetet i ASEM (Asia-Europe Meeting) inlett ett övergripande samarbete som omfattar ekonomiskt, politiskt, vetenskapligt och kulturellt utbyte med tio länder i Stillahavsasien. Dessa är ASEAN-länderna samt Kina, Japan och Sydkorea. Kontakterna bidrar till att bredda och fördjupa relationerna med Asien. ASEM kan ses som en parallell process till APEC, som inneburit att Nordamerika har stärkt sina relationer med Stillahavsasien.

På det handelspolitiska området prioriteras ASEM-arbetet på områden relaterade till WTO med tonvikt på eliminering av handels- och investeringshinder. De lättnader som ASEM-samarbetet förhoppningsvis resulterar i avses tillämpas enligt mest gynnad nationsprincipen.

Länderna inom den sydasiatiska regionala samarbetsorganisationen SAARC bildade år 1995 frihandelsområdet SAFTA (South Asian Free Trade Area). Samarbetet omfattar länderna på den indiska subkontinenten - Indien, Pakistan, Bangladesh, Sri Lanka, Nepal, Bhutan och Maldiverna. EU har välkomnat de handelsliberaliseringar som SAFTA har kommit överens om skall börja verka år 2005.

2.4 Bilateral förbindelser och exportfrämjande

EU-medlemskapet innebär inte att Sverige prioriterat ned de bilaterala kontakterna på det handelspolitiska området, i synnerhet inte vad gäller viktiga länder utanför Europa. Det finns idag ett ökat intresse i omvärlden att samtala med Sverige om handelspolitiska frågor. Genom medlemskapet har vi ökat våra kunskaper i många frågor av relevans för andra länder och våra möjligheter att påverka viktiga handelspolitiska skeenden är också bättre.

Sveriges möjligheter att bilateralt förhandla om handelshinder i andra länder är begränsade. En viktig del av svensk strategi är dock att identifiera handelshinder som möter svensk export utomlands. Detta arbete utförs av Kommerskollegium. EU har nu fattat beslut om en gemensam strategi för att främja marknadstillträde för europeisk industri världen över. Däri ingår upprättande av en databas med handelshinder som skall utgöra ett underlag för initiativ att avveckla sådana hinder. Även om strategin har viktiga multilaterala och regionala inslag utgör den ett medel att även den bilaterala vägen söka minska hinder för svensk export med stöd av unionen.

Officiella kontakter med regeringar i andra länder syftar också till att stödja svenska företags exportansträngningar. Staten medverkar aktivt i exportfrämjandet även på andra sätt inom ramen för handelspolitiken inklusive exportfrämjande. Sveriges exportråd bildades år 1972 genom ett avtal mellan staten och näringslivet. Det övergripande målet för Exportrådet är att som centralt serviceorgan för exportfrämjande åtgärder initiera, planera, samordna, marknadsföra och genomföra åtgärder för att främja svensk export i samarbetet med utrikesförvaltningen och svenskt näringsliv.

Exportrådets utlandsorganisation består av handelssekreterare i de flesta OECD-länder. Därutöver sker samarbete med ett antal handelskammare i utlandet. På övriga marknader hanteras den exportfrämjande verksamheten av utrikesrepresentationen, i flera länder förstärkta med särskild personal. Exportfrämjande ges stor vikt inom utrikesrepresentationen, i synnerhet i länder där det inte finns handelssekreterare eller där Exportrådet inte ingått samarbetsavtal med handelskammare. Ett ökande samarbete sker också i Sverige med

regionala handelskammare och Almi Företagspartner AB som utgör rådets samarbetspunkter i landet. Skr. 1996/97:71

Inom Europeiska kommissionens ram bedrivs en rad exportfrämjande aktiviteter riktade mot tredje land. Sådana insatser bör enligt svensk uppfattning genomföras endast i de fall kommissionens insatser kompletterar vad som görs nationellt. Ökade krav på budget, planering och uppföljning bör också ställas.

Det statsstödda exportfinansieringssystemet är en också viktig del av det statliga exportfrämjandet. I Sverige är det i första hand Exportkreditnämnden, som kan utfärda exportkreditgarantier och andra garantier, och AB Svensk Exportkredit, som kan bevilja statsstödda exportkrediter, som ingår i systemet. Syftet med verksamheten är att främja svensk export och erbjuda företag i Sverige ett finansieringsstöd som i stort sett motsvarar vad deras konkurrenter i utlandet kan erhålla. Stödet utnyttjas mest och har störst betydelse för exporten till vissa u-länder och länder i Central- och Östeuropa. Verksamheten sker inom ramen för internationella överenskommelser. EG-fördragets artiklar om den gemensamma handelspolitiken respektive om statsstöd reglerar denna verksamhet inom EU. Kommissionen har nyligen framlagt ett nytt förslag till meddelande som innehåller bestämmelser om konkurrensutsatt exportkreditförsäkring. Beslut om att införa sådana regler kan komma att fattas senare i år och kommer att påverka delar av Exportkreditnämndens verksamhet. Vidare är kommissionen i färd med att utarbeta ett nytt förslag till direktiv om medellång och lång garantigivning. Sverige stödjer arbetet med att harmonisera garantigivningen för att på så sätt skapa lika konkurrensvillkor för exportföretagen inom EU.

3 Världshandelsorganisationen

Regeringens bedömning: Det multilaterala liberaliseringsarbetet inom GATT har varit en grundförutsättning för Sveriges framgångar inom utrikeshandeln. För Sverige är Världshandelsorganisationen WTO, det multilaterala regelverket och dess utveckling därför högt prioriterat. Genom medlemskapet i EU har förutsättningarna för Sveriges deltagande i den internationella handelspolitiska utvecklingen förändrats. Regeringens grundsyn, att ett starkt multilateralt regelverk gynnar den ekonomiska utvecklingen globalt, inte minst för mindre och ekonomiskt svagare stater, står fast.
--

Det multilaterala regelverket inom handelsområdet har utvecklats successivt efter andra världskriget. Efter kriget togs initiativ till bildandet av en internationell handelsorganisation. Denna var tänkt att utgöra ett led i det internationella ekonomiska samarbetet där de s.k. Bretton-Woods institutionerna Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken utgjorde de andra delarna. Initiativtagare var USA.

ITO kom aldrig till stånd, då avtalet inte godkändes av USA:s kongress. Den multilaterala handelspolitiken kom istället att under nästan 50 år regleras genom det Allmänna tull- och handelsavtalet, GATT som tillkom år 1947, och ursprungligen var tänkt som en del av ett mer komplett handelssystem.

GATT, till vilket Sverige inträdde som avtalsslutande part år 1950, utvecklades från de första decenniernas fokusering på tullförhandlingar till att successivt och i synnerhet under den senaste förhandlingen, den s.k. Uruguayrundan, omfatta en stor mängd icke-tariffära och handelsrelaterade områden.

3.1 Uruguayrundan

Uruguayrundan, namngiven efter starten på förhandlingen i Punta del Este i Uruguay år 1986, kom att bli den mest omfattande förhandlingen i GATT:s historia. Förhandlingen kunde efter flera års förseningar avslutas först år 1994, vid ett ministermöte i Marrakesh i Marocko. Under förhandlingens senare år växte successivt beslutet fram om att tiden var mogen att stöpa om varuhandelsavtalet GATT, med tillhörande uppförandekoder och andra anknutna avtal, till en ny organisation. En närmare beskrivning av WTO och däri ingående avtal har lämnats i regeringens proposition 1994/95:35 angående Sveriges anslutning till Världshandelsorganisationen m.m.

Förhandlingarna inom ramen för Uruguayrundan visade att det dåvarande varuhandelssavtalet skulle komma att utvecklas på en rad punkter, dels i form av revideringar av befintliga avtal, dels med nya avtal. I tillägg till detta skulle ett separat avtal om tjänstehandel samt ett avtal om immaterialrätt slutas. En annat viktigt resultat var att WTO och dess olika avtal nu i princip utgör ett gemensamt åtagande för alla länder. Tidigare hade vissa delar av GATT:s samlade regelverk varit frivilliga och haft ett begränsat antal deltagare.

3.2 WTO

Världshandelsorganisationen WTO kom genom beslutet i Marrakesh att omfatta tre parallella avtal med en gemensam organisation. I tillägg till detta förbättrades GATT:s i dessa sammanhang unika tvistlösningsmekanism. WTO-avtalet trädde i kraft 1 januari 1995. De länder som varit signatärer till GATT kunde under det inledande årets övergångsperiod ansluta sig till avtalet. Flertalet av GATT-länderna anslöt sig också till WTO under år 1995. Övriga WTO-medlemmar har anslutit sig under år 1996 och organisationen hade den 1 januari 1997 129 medlemsländer. WTO har sitt säte i GATT:s tidigare lokaler i Genève.

Det högsta beslutsfattandet i WTO sker i ministerkonferenser, vilka enligt överenskommelsen från Marrakesh skall anordnas minst vartannat år. I det dagliga arbetet styrs WTO av ett allmänt råd där samtliga WTO:s medlemsländer deltar och i vilket Europeiska kommissionen efter samråd med medlemsländerna för unionens talan.

WTO omfattar tre huvudavtal vilka vardera förvaltas av ett administrativt råd. Ett råd svarar för varuhandel, GATT, ett för tjänstehandel, General Agreement on Trade in Services (GATS), och ett för immaterialrätt, Trade Related Intellectual Property Rights (TRIPS). Under varuhandelsrådet men även inom GATS inordnas vidare ett antal underavtal. Vid sidan av dessa tre huvuddelar ligger WTO:s organ för handelspolitiska länderöversyner, tvistlösningsorganet samt kommittéerna för miljö, för handel och utveckling, för betalningsbalansfrågor, för granskning av regionala avtal, för anslutningsförhandlingar samt för organisationens budget.

3.2.2 Varuhandel (GATT)

Handeln med varor regleras fortsatt genom GATT från år 1947. Avtalet har dock utvecklats både i form av ren avtalstext och i form av uttolkning av avtalet på olika områden. Grundelementen i GATT är den s.k. mest gynnad nationsprincipen (MGN) samt principen om nationell behandling. Innebörden av MGN-principen är att samtliga handelsförmåner som ges till ett land automatiskt skall utsträckas till övriga medlemsländer. Nationell behandling innebär att importerade och inhemska varor skall behandlas lika vad gäller beskattning och olika regleringar, t.ex. av miljöskäl.

Ett centralt element i GATT utgörs av tullåtaganden. Detta innebär att länderna åtagit sig att binda sina tullar vid en viss nivå som inte får överstigas. Under de 50 år som avtalet varit i kraft har tullnivåerna minskat betydligt framförallt i i-länderna. I takt med att tullarnas betydelse relativt sett har minskat har dock andra handelshinder fått ökad betydelse, vilket föranlett behov av reglering i GATT.

Som ett resultat av framför allt handelsförhandlingarna inom den s.k. Tokyorundan, som avslutades år 1979 (se regeringens proposition 1979/80:24), föreligger det ett antal separata avtal angående s.k. icke-tariffära handelshinder. Dessa behandlar bl.a. regler för vilka kriterier som skall gälla för att antidumpningsåtgärder skall kunna införas, vilken form av subventioner som är tillåtna respektive förbjudna, regler för tekniska handelshinder i form av t.ex. olika standards samt regler om icke-diskriminering vid offentlig upphandling. Det sistnämnda avtalet har dock fortsatt en begränsad länderomfattning. Samtliga dessa avtal, som i varierande grad omförhandlades i Uruguayrundan, administreras av särskilda kommittéer. Dessutom finns det kommittéer för de två särskilt komplicerade områdena teko och jordbruk.

Bland de nya avtalen från Uruguayrundan kan bl.a. noteras avtalet om s.k. handelsrelaterade investeringsåtgärder, TRIMS. Avtalet utgör en

tolkning av grundläggande bestämmelser i GATT om nationell behandling och åtgärder som utgör restriktioner mot handel som kan kopplas samman med vissa investeringskrav. Krav på lokalt tillverkat innehåll är ett exempel på en sådan åtgärd. TRIMS-avtalet är ett första steg mot en mer ingående behandling av investerings- och även konkurrensfrågor inom handelsorganisationen.

3.2.3 Tjänstehandel (GATS)

I Uruguayrundan fördes för första gången förhandlingar om multilaterala regler för handeln med tjänster. Sverige tillhörde de länder som tidigast uppmärksammade behovet av ett multilateralt avtal för den snabbt växande internationella handeln med tjänster. Sverige deltog mycket aktivt i det arbete som till slut resulterade i ett heltäckande avtal om tjänstehandel. Avtalet består av tre huvuddelar:

- ett ramavtal med generella förpliktelser som gäller alla avtalsparter och i princip all tjänstehandel,
- nationella bindningslistor med åtaganden om marknadstillträde och nationell behandling för varje tjänstehandelssektor, inklusive listor över undantag från mest gynnad nationsprincipen, samt
- annex och ministerbeslut som rör speciella förhållanden, inklusive förlängda förhandlingar, inom vissa tjänstehandelssektorer.

I praktiken innehåller GATS samt dess bindningslistor och bilagor inte några utfästelser om nya liberaliseringsåtaganden. Genom att underteckna avtalet har de deltagande länderna dock förbundit sig att inte införa några nya begränsningar för marknadstillträde. Först vid den första heltäckande tjänsteförhandlingsrundan, vilken enligt GATS skall inledas senast den 1 januari 2000, kommer frågan om avregleringar av de sektorer som omfattas av avtalet att diskuteras.

För vissa viktiga tjänstesektorer såsom finans-, sjöfarts- och bastelekommunikationstjänster, samt i fråga om personrörlighet kunde dock enighet i Uruguayrundan över huvud inte nås om åtagandenivån. För dessa överenskomms i stället att slutgiltiga åtaganden och MGN-undantag skulle fastläggas efter ytterligare förhandlingar inom vissa givna tidsramar.

De sektorsvisa förhandlingar som genomförts sedan GATS ikraftträdande har varit besvärliga och i flera fall har de inte kunnat avslutats inom den från början överenskomna tidsramen. En uppgörelse om personrörlighet uppnåddes i slutet av juli år 1995. Samtidigt slöts också ett avtal av övergångskaraktär om finanstjänster, i vilket USA dock inte deltar fullt ut. Detta avtal löper ut den 1 november 1997 och finanstjänsteförhandlingarna återupptas i april år 1997 i syfte att åstadkomma ett mer heltäckande permanent avtal på området. Förhandlingarna om sjöfartstjänster skulle ha avslutats i juni år 1996, men något avtal kom aldrig till stånd utan frågan suspenderades till den första ordinarie heltäckande förhandlingsrundan om handeln med tjänster.

Förhandlingarna om telekommunikationstjänster skulle ha avslutats den 30 april 1996 men förlängdes till den 15 februari 1997. Anledningen var att främst USA inte ansåg att tillräckliga liberaliseringsåtaganden hade

uppnått. Avslut kunde nås den 15 februari 1997 efter det att ett stort antal länder lagt nya eller förbättrat sina tidigare liberaliseringserbjudanden. Skr. 1996/97:71

Vid sidan av de sektoriella förhandlingarna sker huvuddelen av det löpande arbetet i WTO i fråga om tjänster inom ramen för GATS s.k. inbyggda dagordning. Den innefattar bl a ansträngningar att åstadkomma multilaterala regler för yrkesmässiga tjänster samt riktlinjer för offentlig upphandling och subventioner avseende handeln med tjänster.

3.2.4 Immaterialrätt

Immaterialrättsliga problem spelar idag en allt viktigare roll för handeln. Ett effektivt patentskydd i utvecklingsländerna har oftast saknats. Vissa länder har använt tvångslicensiering som ett handelspolitiskt instrument i stor omfattning. Regelverket har saknat krav på införande av nationella sanktionsbestämmelser och förfaranden för bindande tvistlösning på internationell nivå. Efterlevnaden har därför på många håll varit närmast obefintlig. Handel med förfalskade varor – i synnerhet varumärkesförfalskade och upphovsrättsligt piratkopierade varor – har trots det internationella regelverket sedan lång tid och i betydande omfattning förekommit i många delar av världen. Handeln har särskilt varit koncentrerad till ett antal utvecklingsländer i Asien och Latinamerika. Frågan är även viktig för svenska företag, inte minst på läkemedelsområdet.

Genom avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter, TRIPS införlivades ett nytt, viktigt område i WTO:s regelverk. Avtalet behandlar det immaterialrättsliga skyddet på områden som upphovsrätt, varumärken, patent, mönster, kretsmönster och geografiska ursprungsbezeichnungar. Medlemmarna åläggs att i sina nationella rättsordningar införa vissa förfaranden så att det blir möjligt att vidta effektiva åtgärder mot immaterialrättsliga intrång.

Genom avtalet utsträcks grundläggande WTO-begrepp som mest gynnad nationsbehandling och nationell behandling att gälla även på det immaterialrättsliga området. TRIPS-avtalet har som utgångspunkt de grundläggande konventioner som antagits av WIPO, FN:s särskilda organ för immaterialrättsliga frågor. Konventionerna har i TRIPS-avtalet i en del fall utvecklats ytterligare.

För i-länderna trädde avtalet i kraft den 1 januari 1996 medan u-länderna har en övergångstid på ytterligare fyra respektive tio år beroende på utvecklingsnivå. En granskningsprocess har under året inletts av hur i-länderna överfört åtagandena i avtalet till sin nationella lagstiftning. För u-länderna utgör detta avtal den kanske mest komplicerade delen av alla WTO-avtal. De långa övergångsperioderna är samtidigt en av svagheterna i avtalet. Från svensk sida har vi som målsättning att övergångsperioderna kortas ned.

Överenskommelsen om tvistlösning i WTO har inneburit påtagliga förbättringar jämfört med GATT och är en av hörnstenarna i avtalet. Den tillämpas på hela WTO:s regelverk och innebär en högre grad av automatik i förfarandet och en snabbare hantering av tvister. Förfarandet inleds med bilaterala konsultationer mellan de tvistande länderna varefter en panel tillsätts för att granska det aktuella förfarandet, för det fall tvister inte kunnat lösas konsultationsvägen. Efter antagandet av panelens beslut föreligger möjlighet för det drabbade landet att införa handelspolitiska motåtgärder om det felande landet inte rättar sig efter panelens utslag. I överenskommelsen har medlemsstaterna åtagit sig att inte tillgripa unilaterala åtgärder vid tvister utan att utnyttja det multilaterala systemet och de procedurer som fastläggs i avtalet. Viktiga nyheter är överprövningsorganet dit panelutslag kan överklagas, och möjligheterna att avtalsenligt införa motåtgärder om ett land inte följer en panels rekommendationer. Tidigare, i GATT, var det vanligt att ett land blockerade panelbeslut. Denna möjlighet föreligger inte längre.

Under de två år som avtalet varit i kraft kan man konstatera att antalet frågor som anmälts till tvistlösning är betydligt fler än under det gamla systemet med GATT-paneler. De stora handelsnationerna USA, EU, Canada och Japan dominerar både som klagande och svarande, men glädjande är att också u-länderna utnyttjat tvistlösningssystemet. Systemet har också fungerat bra såtillvida att många konflikter kunnat lösas på ett tidigt stadium genom konsultationer innan frågan gått så långt som till panel. Att ett ökat antal tvister anmäls behöver inte ses som ett tecken på brister i handelssystemet. Det innebär snarare en ökad tillit till det nya tvistlösningssystemet och speglar medlemsländernas vilja att lösa tvister inom det multilaterala systemet.

I detta sammanhang är det viktigt att notera att WTO inte innehåller några element av överstatlighet. Möjlighet lämnas dock för ett land att vidta legala handelsåtgärder mot ett annat på basis av utslag i en oberoende panel. Motåtgärderna har karaktären av indragna handelsförmåner enligt WTO-avtalen och de kan därför få mycket tydliga effekter i det land som inte uppfyllt sina åtaganden.

Sveriges erfarenhet från tvistlösning i GATT utgörs i första hand av ett antal tvister med USA på stålområdet. Problem av de slag som uppstod när Sverige i en panel vann gentemot USA:s sätt att tillämpa antidumpningsinstrumentet, genom att USA blockerade beslutet, undanröjs nu genom att möjligheten för en förlorande part att blockera ett beslut har tagits bort.

3.3 Arbetet i WTO åren 1995-96

De inledande två åren i WTO:s historia har framförallt ägnats åt att etablera och bygga upp organisationens struktur. Det faktum att organisationen har ett bredare ansvarsområde än GATT har medfört organisatoriska förändringar. Organisationen är dock till sin storlek fortsatt relativt begränsad i förhållande till ansvarsområdet. WTO har

också begränsade resurser när det gäller att utföra bredare handelspolitiska utredningar, då dess huvudsyfte är att förvalta avtalen. De handelspolitiska ländergranskningar som genomförs har dock bidragit till att förstärka WTO:s roll på det analytiska området.

Två centrala frågor har stått i förgrunden under WTO:s inledning. Dels har det handlat om att se till att de nya avtalen från Uruguayrundan satts i kraft och tillämpas på ett korrekt sätt och dels om att organisera övergången från GATT till WTO. Vid WTO:s start hade bara ett 70-tal av de 125 länder som var avtalsslutande parter i GATT formellt anslutit sig. Avtalen från Uruguayrundan skall vidare oftast genomföras i olika steg, som på vissa områden kommer att pågå in på 2000-talet, detta bland annat som en följd av att u-länder erhållit vissa reglerade övergångsperioder. WTO-avtalen föreskriver även i flera fall att revideringar eller nya förhandlingar skall påbörjas vid ett senare tillfälle.

WTO:s medlemstal uppgår som nämnts ovan för närvarande till 129 länder. Ett 30-tal ytterligare länder har ansökt om medlemskap. Av ansökarländerna utgör Kina, Taiwan och Ryssland tre ur handelssynpunkt prioriterade länder. För svenskt vidkommande lägger vi även stor vikt vid att de baltiska staterna och även andra östeuropeiska länder införlivas i WTO. Av de ovannämnda är Taiwan ett särfall, då landet i princip redan uppfyller kraven på medlemskap. Av politiska skäl har dock WTO:s medlemmar föredragit att avvakta Kinas anslutning, innan Taiwan medges inträde i organisationen.

Ansökningsprocessen till WTO är värdefull eftersom den dels genererar kunskap om landets handelspolitik, dels ger tillfälle att påtala och söka rätta till svårigheter i handelsutbytet. För det ansökande landet kan processen, särskilt när det gäller övergångsekonomierna, hjälpa till att stärka reformarbetet.

3.4 WTO:s första ministerkonferens

1996 års ministermöte, den första reguljära ministerkonferensen i WTO, var WTO:s första möte på politisk nivå efter avslutandet av Uruguayrundan. Konferensens kanske viktigaste syfte var att bekräfta WTO:s roll i det globala handelspolitiska och ekonomiska samarbetet. Vid konferensen skulle även ministrar från WTO:s medlemsländer bekräfta de långtgående åtaganden som gjorts i samband med Uruguayrundans avslutning. EU och ett antal andra länder ville även lyfta fram de nya horisontella frågornas roll inom WTO, exempelvis sambandet mellan handel och investeringar, konkurrens och miljö. Många länder förordade att frågan om arbetsvillkor skulle tas upp i WTO:s arbetsprogram. Den enskilda fråga som stod mest i fokus i Singapore var dock avtalet om informationsteknik.

3.4.1 Svenska målsättningar

Ett viktigt svenskt mål inför Singaporemötet var att EU vid konferensen skulle spela en aktiv och konstruktiv roll med sikte både på konsolidering av gjorda åtaganden och utvidgning av WTO:s arbetsprogram till nya

områden. Särskilt viktiga mål var också att beslut skulle uppnås om ett avtal om avveckling av tullar på informationsteknikområdet samt att förutsättningarna för ett avtal om telekommunikationer förbättrades inför förhandlingarnas slutförande i februari år 1997. Skr. 1996/97:71

De s.k. nya eller horisontella områdena utgjorde en annan viktig fråga för Sverige. Även om Sverige i förberedelserna inför konferensen tvingades att revidera ambitionerna något utgjorde WTO:s roll inom områdena investeringar, konkurrens, miljö och arbetsvillkor viktiga frågor. För investerings- och konkurrensfrågorna var det viktigt att diskussioner i WTO inleddes med målsättningen att de skall leda fram till förhandlingar. Inom miljöområdet var Sverige och EU pådrivande i förberedelsearbetet men där vi slutligen kunde konstatera att övriga länder inte ville gå lika långt. När det gäller arbetsvillkor sökte Sverige verka för att ILO fick en framträdande roll vid konferensen och där ILO kunde redogöra för det arbete som bedrivs när det gäller att stärka efterlevnaden av grundläggande arbetsvillkor. Detta kunde dock tyvärr inte accepteras.

3.4.2 EU:s målsättningar

EU:s förberedelser inleddes redan i slutet av år 1995. Arbetet under år 1996 blev omfattande och förslag till gemensamma ståndpunkter i olika frågor, samt ett förhandlingsmandat för kommissionen i ITA-frågan, formulerades. EU:s allmänna råd behandlade Singapore-konferensen vid ett antal tillfällen. Den 29 oktober 1996 fastställdes de övergripande riktlinjerna för unionens deltagande i Singapore (bilaga 1). Enligt dessa skulle EU bl.a. verka för att alla WTO-medlemmar uppfyller sina åtaganden från WTO-avtalen, att redan överenskommit arbetsprogram följs och att de nya frågorna, som t.ex handel och investeringar, skulle komma upp på WTO:s dagordning.

EU:s målsättningar svarade väl mot de svenska intressena. EU blev pådrivande inom ett antal centrala områden. Bland annat på miljö-, konkurrens- och investeringsområdena samt i fråga om de minst utvecklade ländernas situation kom EU att inta den främsta positionen. Från svensk sida hade vi gärna sett att EU gått ännu längre inom vissa områden. EU:s ställning som förespråkare för det multilaterala handelspolitiska regelverket får dock sägas ha stärkts även om EU som helhet fortsatt är defensivt vad gäller vissa centrala handelspolitiska frågor, såsom handeln med jordbruks- och tekoprodukter.

3.4.3 Andra länders agerande i WTO

USA har traditionellt varit pådrivande inom den multilaterala handelspolitiken. OECD-länderna har generellt en hög profil i GATT/WTO och man värnar om det multilaterala regelverket. Ett ökat antal länder utanför OECD-kretsen visar idag ett allt större intresse för organisationen. Ett minskande antal u-länder utgör den bromsande faktorn i utvecklingen.

Vid denna konferens hade USA ett mer begränsat intresse av att vara drivande. Man inriktade sig på konsolidering av organisationen och avtalen samt tre huvudfrågor; slutförandet av basteleförhandlingen, avtalet om informationsteknik samt handel och arbetsvillkor. Inte heller Japan intog någon ledande roll, även om man på flertalet områden hade offensiva intressen. Canada tog tidigt på sig ansvaret att söka få till stånd en kompromisslösning beträffande ett inledande arbete på investeringsområdet.

U-landsgruppen var relativt splittrad. En majoritet av dessa länder menade att mötet i första hand var ägnat att bekräfta ingångna avtal och det hittillsvarande arbetet. Flertalet kunde trots allt stödja ett inledande arbete på investeringsområdet. Samtliga u-länder menade att arbetsvillkor låg utanför WTO:s arbetsområde. En grupp viktiga asiatiska länder företrädade av Indien, med stöd av några ASEAN-länder och några afrikanska länder, menade att det inte fanns utrymme för att påbörja något arbete alls inom de nya frågorna. Det var tillräckligt problematiskt att uppfylla kraven från Uruguayrundan.

3.5 Resultatet av konferensen

En del av konferensens uppgift var att anta rapporter från WTO:s kommittéväsande. Förhandlingarna om kommittérapporterna kunde slutföras i Geneve i oktober månad. Rapporterna utgjorde också en av delarna i konferensens slutrapport. Problem förelåg främst inom områdena miljö, teko och jordbruk.

Ett utkast till ministerdeklaration togs fram i Genève under hösten år 1996 under ledning av WTO:s generaldirektör Renato Ruggiero. Ministerdeklarationen slutfördes dock i betydande delar först i Singapore. Ett resultat som omfattade samtliga på bordet liggande frågor kom till stånd trots att ett antal länder hotat med att blockera skrivningar om arbetsvillkor, investeringar och konkurrens.

Resultatet av konferensen får ur ett svenskt perspektiv sammantaget betraktas som gott, trots att deklarationen liksom mandaten för det framtida WTO-arbetet, i vissa fall är svagare än vad vi själva velat se. Med tanke på de meningsmotsättningar som rådde i förberedelsearbetet är det en framgång att samtliga svåra frågor kom att behandlas i deklarationen. Särskilt glädjande för svenskt del var att en separat överenskommelse om ett informationsteknikavtal kunde uppnås.

I anslutning till konferensen pågick även en parallell konferens med deltagande av ett stort antal intresseorganisationer (Non Governmental Organizations, NGO:s). I denna deltog företrädare för näringslivet, fackföreningar, miljöorganisationer, u-landsrelaterade grupper etc. Denna del av konferensen blev ett bra tillfälle att diskutera WTO:s framtidsfrågor kopplade till miljö, u-landsproblem, investeringar och arbetsrätt.

Avtalet om informationsteknikprodukter (Information Technology Agreement, ITA) syftar till att eliminera tullarna på ett antal elektronikprodukter. Frågan är viktig för svensk industri dels genom att det minskar kostnaden för viktiga insatsvaror, dels genom marknadsöppningar i tredjeland bl.a inom teleområdet. ITA är en fråga där Sverige varit pådrivande. Sverige har genom ett aktivt agerande gentemot kommissionen och enskilda medlemsländer fått gehör för uppfattningen att EU genom att ta bort tullen för insatsvaror stärker den inhemska industrins konkurrenskraft. Detta genom att europeisk industri kan importera komponenter, som inte finns i tillräcklig mängd i Europa, utan tull. Dess huvudkonkurrenter i USA och Japan har inte denna merkostnad för sin produktion.

De analyser som gjordes inför medlemskapet visade tydligt på att detta var den sektor som drabbades hårdast till följd av höga EU-tullar. EU:s tullar på dessa produkter låg vid tiden för vårt medlemskap på mellan 7-14 procent. Som en följd av kompensationsförhandlingarna i WTO halverades de (se avsnitt 1.3). Sverige hade före medlemskapet en tull på 2,5 procent.

Genom att driva frågan konsekvent i samverkan med industrin och med stöd av allierade medlemsländer gick det att få genomslag för svenska intressen. Detta är den största handelspolitiska framgången sedan EU-medlemskapet. Importen av dessa produkter uppgår till flera miljarder per år och växer stadigt. Besparingen för svensk industri och konsumenter kan därmed uppskattas till flera hundra miljoner kronor årligen.

Förutsättningarna för att uppnå ett ITA var vid Singapore-konferensens start relativt goda. Både USA och EU hade frågan mycket högt på dagordningen. Ett avtal i form av en deklaration blev klart mellan USA och EU först efter det att halva konferensen förflutit. Sedan följde ett intensivt arbete med att få med andra i sammanhanget viktiga länder. Canada och Japan var från början självskrivna deltagare. Ett stort antal andra länder kom i slutändan att ansluta sig. Förutom ovannämnda länder har Australien, Taiwan, Hongkong, Island, Indonesien, Korea, Norge, Singapore och Schweiz beslutat ansluta sig. Andra länder som senare anmält att de ansluter sig är Nya Zeeland och Costa Rica. Dessutom har positiva signaler kommit från bland andra Malaysia och Thailand. Med dessa sistnämnda två länder som medlemmar skulle huvudkriteriet i avtalet, att 90 procent av all handel med produkterna omfattas, vara uppfyllt. Detta trots att varken Kina, Indien eller något latinamerikanskt land ännu anslutit sig.

Avtalet skall slutbehandlas under det första kvartalet år 1997. En förutsättning är att de anslutna länderna har rätt att frångå avtalet om den totala omfattningen inte uppgår till ca. 90 procent av världshandeln med dessa produkter. Detta har skapat ett tryck på framförallt de asiatiska länderna att gå med och därmed undviks en alltför betydande s.k. fripassagerareffekt i form av tullsänkningar på andra marknader utan egna åtaganden.

En för flera EU-länder viktig faktor är frågan om EU:s halvledartillverkares deltagande i det japansk-amerikanska

halvledaravtalet vilket kom att förnyas under år 1996. Detta avtal syftar bl.a. till att skapa ett forum för dialog mellan IT-producenter. En av förutsättningarna för deltagande är att landet i fråga själv har avskaffat tullarna på halvledare. Skr. 1996/97:71

Enligt avtalet om informationsteknik skall tullarna på de produkter som omfattas sänkas i fyra lika steg. Dessa steg skall tas senast den 1 juli 1997, 1 januari 1998, 1 januari 1999 och slutligen 1 januari 2000. Under mars år 1997 kommer EU:s ministerråd att ta beslut om deltagande utifrån förutsättningarna i överenskommelsen. Den 1 april 1997 skall det slutliga avtalet föreligga.

3.5.2 Övriga tullfrågor

ITA-frågan kom som ovan nämnts att behandlas i en särskild överenskommelse. Därmed återgavs den endast som en kort notering i deklARATIONEN tillsammans med avtalet om tullfrihet på ett antal farmaceutiska substanser inom ramen för läkemedelsavtalet i WTO. I anslutning till förhandlingarna mellan EU och USA kunde man även enas om att införa tullfrihet på spritdrycker såsom vodka och whisky, en fråga som varit utestående sedan Uruguayrundan. Detta skall träda i kraft samtidigt som ITA.

Från svensk sida utgör allmänna marknadstillträdesfrågor inklusive tullsänkningar starkt prioriterade områden och regeringen kommer att fortsatt verka för att ytterligare reducera tullnivåerna. Detta kan ske på olika sätt, t.ex. genom horisontella tullsänkningar, genom att ta bort låga tullar, inrikta sig på att sänka särskilt höga tullar eller genom ytterligare sektorsöverenskommelser.

Även om tullarnas betydelse som handelshinder relativt sett minskat under åren finns det fortfarande ett antal viktiga tullhinder, framförallt i u-länder men även på i-landsmarknader. Fortsatta tullförhandlingar är även viktigt för att begränsa diskriminerande effekter av regionala avtal. Borttagande av tullar inom EU leder även till, förutom minskade tullkostnader, minskade administrativa kostnader för företagen. Det sistnämnda är inte minst viktigt för de små och medelstora företagen.

3.5.3 Tjänsteförhandlingar

Även åtagandena om att slutföra de från Uruguayrundan utestående tjänstehandelsförhandlingarna lyftes fram i deklARATIONEN. I första hand gällde det förhandlingarna om bastelekkommunikationstjänster. De kunde efter intensiva förhandlingar in i det sista slutföras den 15 februari 1997. Avtalet, som träder i kraft den 1 januari 1998, berör handeln med alla typer av telekomtjänster. Utöver åtaganden om att inom en viss tidsram avreglera/liberalisera sina respektive telekomsektorer har de flesta av de i förhandlingen deltagande länderna förbundit sig att respektera vissa allmänna regleringsprinciper för handeln med teletjänster. Ca 70 länder har deltagit i förhandlingen. Även om kvaliteten på liberaliseringsåtagandena varierar – vissa länder har valt att behålla

begränsningar för utländskt ägande, andra att genomföra sina avregleringar efter en övergångsperiod – omfattar avtalet drygt 90 procent av den totala världsmarknaden för bastelekommunikationer beräknat på intäkter. Telekomavtalet är det första heltäckande sektoriella avtalet i WTO rörande handeln med tjänster med så bred ländertäckning sedan slutförandet av Uruguayrundan. Dess historiska betydelse understryks av att resultatet i fråga om liberaliseringsåtaganden är ambitiösare och mer långtgående än vad som hittills överenskommits inom någon annan av de tjänstesektorer vilka omfattas av GATS-avtalet.

Telekomavtalet är av stor vikt för Sverige. Genom att andra länder förmått förbinda sig att göra avregleringar motsvarande de som Sverige redan genomfört unilateralt skapas nya internationella affärsmöjligheter för svenska teleoperatörer. Även leverantörer av telekomutrustning kommer att kunna dra nytta av avtalet till följd av den ökade tillväxt i telekomsektorn som väntas bli följden av avregleringarna. Konsumenterna kommer också att gynnas genom lägre taxor för olika telekommunikationstjänster.

Sektorsförhandlingarna i WTO är mycket betydelsefulla för att åstadkomma liberaliseringar av den internationella handeln med tjänster. Efter att telekomförhandlingarna kunnat föras till ett framgångsrikt avslut kommer intresset nu att inriktas på finanstjänster. Förhandlingarna därom kommer att återupptas i april år 1997. Sverige och EU strävar i första hand efter att uppnå ett mer heltäckande avtal i vilket USA, till skillnad från den övergångsöverenskommelse som f.n. är i kraft, förmås att delta fullt ut. Förhoppningen är att bastelekomavtalet skall kunna tas som förebild eftersom det visat att det i WTO går att åstadkomma heltäckande multilaterala sektorsavtal med bred ländertäckning.

I fråga om yrkesmässiga tjänster skall arbetet med att skapa enhetliga regler för revisorsstjänster, enligt beslut vid Singaporemötet, slutföras under år 1997. Beträffande handeln med sjöfartstjänster har förhandlingarna uppskjutits till år 2000.

3.5.4 Textil och konfektion

Med sina 2,3 miljoner anställda är textil och konfektion (teko) den största enskilda industrisektorn inom EU. Den spelar således en mycket betydelsefull roll för ett antal av EU:s medlemsstater. Många av dessa har starka inrikespolitiska skäl för att skydda sin produktion. EU har därför begränsningar gentemot ett trettiotal länder och övervakning mot ytterligare ett tjugotal. I EU:s särskilda 113-Kommitté/Textil driver Sverige konsekvent linjen att EU:s begränsningar på tekoområdet snarast möjligt skall trappas ned, inte minst eftersom detta skulle vara till gagn för importörländernas konsumenter. Denna inställning delas i varierande grad av flera andra medlemsländer.

Enligt Uruguayrundans tekoavtal skall en gradvis avveckling av alla de nuvarande tekorestriktionerna mellan GATT/WTO-länderna ske i fyra steg och vara avslutad år 2005. Under år 1996 fattade EU beslut om vilka varukategorier som för gemenskapens del skall ingå i andra steget. Detta kunde ske först efter segslitna förhandlingar. Sverige framhöll att beslutet

inte var tillräckligt långtgående och meningsfullt. Från exportörländerna inom WTO har också framförts stark kritik, eftersom flera i-länder med USA och EU i spetsen skjuter på avvecklingen för de produkter där begränsningarna har reell betydelse.

Trots de starka motsättningarna kom tekofrågan inte att vålla problem i Singapore, men den utgör ett latent orosmoln. Ministerdeklarationen kom att utgöra ett stöd för tillämpningen av ingångna avtal och för det organ som övervakar avtalet.

3.5.5 Regionala handelsavtal

De stora ökningen av regionala handelsavtal inklusive utvidgningen av befintliga har medfört att vikten av att dessa avtal granskas i WTO ökat. Deklarationen pekar på att regionala avtal kan leda till ett stöd för handelsliberalisering och att de kan stödja u-länder i dess utveckling och integrering i det internationella handelssystemet. I deklarationen finns ett stöd för den svenska uppfattningen, d.v.s att regional integration och multilateral handelsliberalisering är ömsesidigt förstärkande (se avsnitt 2.1).

3.5.6 Anslutningsförhandlingar

För att WTO skall uppnå målet att bli en världsorganisation för handel i ordets rätta bemärkelse, krävs bland annat framgångar i ansträngningarna att ytterligare vidga dess medlemskrets. Detta gäller inte minst de betydande handelsnationer som i dag står utanför organisationen. Av det trettiofem länders som för närvarande ansöker om medlemskap är de av s.k. övergångsekonomierna, dvs. de tidigare statshandelsländerna de mest betydelsefulla.

Förutsättningarna för att Kina skall kunna anslutas till WTO inom en relativt snar framtid bedöms i dagsläget som mer gynnsamma än tidigare. Andra länder som nu förhandlar om medlemskap, och som inte minst ur ett svenskt geografiskt och handelsmässigt perspektiv har hög prioritet, är Ryssland, övriga OSS och de baltiska staterna.

Ett allmänt stöd uttalas i ministerdeklarationen för fortsatta förhandlingar med det 30-tal länder som nu förhandlar om WTO-medlemskap. Under år 1996 blev 16 länder medlemmar i WTO.

3.5.7 Tvistlösning

WTO:s tvistlösning utgör en av de centrala delarna i systemet och ger organisationen en till viss del unik ställning. Den förstärkning som gjordes av GATT:s tvistlösning i samband med Uruguayrundan har bidragit till att täppa till kryphål som tidigare fanns. Medlemsländerna uttalade i Singaporedeklarationen sitt stöd för denna centrala funktion av WTO (se även avsnitt 3.2.5)

Frågan om sambandet mellan handel och arbetsvillkor har under ett tiotal år varit en tvistefråga inom handelspolitiken. Frågan har utgjort ett prioriterat område för flertalet EU-länder, Norge och USA. Syftet har varit att, utan att undergräva u-ländernas komparativa fördelar i form av låga löner eller att öppna för möjlighet till protektionism, diskutera sambandet mellan handel och vissa grundläggande arbetsvillkor fastlagda i ILO:s konventioner och arbete. En enig u-landskrets har motsatt sig varje diskussion av frågan inom WTO eftersom man anser att den utgör ett hot mot dessa länders möjlighet att konkurrera genom lägre löner.

En grundläggande studie om sambandet mellan handel och arbetsvillkor presenterades år 1996 av OECD. Studien visar på positiva samband mellan handel och arbetsvillkor, dvs. ju öppnare ett lands handel är desto bättre synes dess respekt för arbetsvillkor vara. Den visar också att inget land synes ha dragit exportfördelar av dåliga arbetsvillkor. Detta talar för att handel är att föredra framför restriktioner för att förbättra arbetsvillkoren. Däremot finns exempel på sk. exportzoner, där arbetsvillkor, men även tull- och skatteregler medvetet åsidosätts för att locka till sig exportindustri. Slutsatsen i studien är dock att det inte kan påvisas att dessa zoner medverkar till en långsiktig ekonomisk utveckling för ett land.

Ingen part drev vid Singapore-konferensen frågan om att nyttja sanktioner för att uppnå mål på arbetsrättsområdet. Diskussionen kom i stället att centreras kring WTO:s roll i frågan. Skrivningarna om arbetsvillkor kom att omfatta den för Sverige viktiga frågan om en koppling mellan WTO och ILO genom en hänvisning till samarbete mellan de två sekretariaten. Vidare konstateras att regeringarna motsätter sig nyttjandet av arbetsrättsfrågor för protektionistiska syften. Texten får anses vara en framgång med tanke på hur förutsättningarna var under Genève-processen, där flera u-länder vägrade att överhuvudtaget diskutera frågan i WTO.

I ordförandens (Singapore) sammanfattning i slutplenum ingick några kommentarer om överenskommelsen om arbetsvillkor. Han hävdade att detta skulle innebära att frågan inte har någon plats på WTO:s dagordning. Från amerikansk sida gjordes därefter pressuttalanden där man med stor tydlighet angav att detta var ordförandens uppfattning, om vilken ingen konsensus förelåg.

Regeringen avser verka för en ökad anslutning till och förbättrad efterlevnad av de centrala normerna inom ILO. Regeringen anser att frågan bör tas upp även i WTO. Genom en öppen dialog kan WTO verka för ökad förståelse för frågan och därigenom undanröja de missförstånd som föreligger och samtidigt minska riskerna för att frågan kan utnyttjas i protektionistiskt syfte.

Regeringen anser att även om resultatet inte ger ett konkret mandat för vidare arbete i WTO så är det viktigt att fastslå att WTO:s medlemsländer i Singapore uttalat sitt stöd för ILO:s arbete på detta område. I uttalandet ligger även enligt svensk uppfattning underförstått att frågan kan komma att tas upp igen vid kommande ministermöten inom WTO, beroende på utvecklingen i ILO.

Varuhandeln och tjänstehandeln omfattas idag av multilaterala avtal inom ramen för WTO. Motsvarande mer eller mindre heltäckande bestämmelser saknas emellertid på investerings- och konkurrensområdena trots dessas växande betydelse.

Flödena av direktinvesteringar växer snabbare än världshandeln och har ökat kraftigt under de senaste tio åren – från 60 miljarder US dollar år 1985 till 315 miljarder US dollar år 1995. Likaså har värdena av utländska tillgångar ökat dramatiskt. Multinationella företags försäljning genom dotterbolag överskrider i dag det sammanlagda värdet av världshandeln i varor och tjänster (6 100 miljarder dollar år 1995). År 1993 hade Sverige för första gången på 25 år ett nettoinflöde av investeringar. Utländska direktinvesteringar i Sverige uppgick år 1994 till 50 mdkr och år 1995 till 100 mdkr.

Sambandet mellan handel och konkurrens studeras allt noggrannare. Bristen på ett internationellt regelverk på konkurrensområdet skapar farhågor för att de vinster som uppnåtts i takt med att världshandeln liberaliserats i viss utsträckning kan gå förlorade på grund av olika företags agerande. Även konkurrenspåverkande effekter av olika handelsåtgärder, t.ex. antidumpningstullar, har kommit att uppmärksammas särskilt av de länder i Asien som idag drabbas av sådana åtgärder.

Särskilt vad gäller investeringar bör det finnas förutsättningar att i WTO på sikt inleda en förhandling i syfte att förbättra förutsättningarna för utländska direktinvesteringar. En pågående OECD-förhandling om ett investeringsavtal (Multilateral Agreement on Investment, MAI) förväntas resultera i ett färdigt avtal under år 1997. Avtalet kommer även att vara öppet för icke-OECD medlemmar.

I ministerdeklarationen i Singapore kopplades frågorna om handel och investeringar samt handel och konkurrens ihop i en gemensam paragraf. EU lyckades uppnå att arbetsgrupper skall inrättas för båda frågorna. Arbetsgruppen för investeringar skall enligt överenskommelsen endast studera sambandet mellan handel och investeringar vilket ur ett EU-perspektiv är en mycket svag formulering. Med uteblivet stöd från USA var det dock det bästa resultat som kunde uppnås.

En liknande arbetsgrupp skall tillsättas för att studera frågor som rests av medlemsländer vad gäller sambandet mellan handel och konkurrens, inklusive åtgärder som motverkar konkurrens.

3.5.10 Handel och miljö

Handel och miljö är en kontroversiell fråga i WTO-sammanhang. Kommittén för handel och miljö tillkom i samband med WTO:s bildande och har därmed endast verkat i två år. Den föregicks emellertid av diskussioner i andra arbetsgrupper, vilka påbörjades år 1991. Förhandlingarna har hittills karakteriserats av ett starkt motstånd från många u-länders sida till att introducera en diskussion om miljöfrågor i

WTO-systemet. Det råder i många u-länder en utbredd misstänksamhet att miljöhänsyn ska användas i protektionistiskt syfte från i-ländernas sida. Skr. 1996/97:71

Handel och miljö är ett prioriterat område för Sverige i WTO-sammanhang. Sverige har således verkat mycket aktivt inom EU i förhandlingarna inför Singapore-konferensen för att få ett så framåtsyftande och konkret resultat som möjligt. En viktig övergripande svensk målsättning i handel och miljöarbetet är att så långt som möjligt undanröja risk för konflikt mellan miljöpolitiska och handelspolitiska beslut, så att de blir ömsesidigt stödjande i syfte att uppnå en hållbar utveckling. Målsättningen är vidare att Sveriges, i en internationell jämförelse progressiva miljöpolitik, ska stödjas och få internationell spridning samtidigt som våra handelsförbindelser ska vara intakta eller förbättras. Svenska företags miljöanpassning ska kunna utgöra en konkurrensfördel.

En högt prioriterad fråga för EU och Sverige i WTO har hittills varit frågan om förhållandet mellan handelsåtgärder i miljökonventioner och WTO-regelverket. Det som motiverat att denna fråga är angelägen är bl.a. vikten av att uppnå stabilitet och förutsägbarhet i systemen, vikten av att minimera riskerna för protektionistiskt missbruk av miljöskäl och vikten av att stödja det internationella miljöarbetet inom multilaterala miljökonventioner. EU bidrog på detta område med det mest långtgående förslaget. Förslaget går ut på att man, för att stödja det internationella miljöarbetet, skulle skapa en permanent undantagsmöjlighet i WTO-regelverket för handelsåtgärder riktade mot globala och regionala miljöproblem som vidtas inom ramen för multilaterala miljökonventioner. EU har även lagt förslag i kommittén rörande miljömärkning och marknadstillträde.

Kommitténs rapport till ministerkonferensen och ministerdeklarationen innehåller få rekommendationer eller konkreta förslag till åtgärder på miljöområdet. Fokus ligger istället på att precisera vikten av fortsatt arbete rörande de olika frågorna. Resultatet i kommittén motsvarar därmed inte EU:s och Sveriges ambitionsnivå i arbetet.

Mot bakgrund av det svåra förhandlingsläge som rått får det dock ses som en framgång för de miljöprogressiva länderna att det var möjligt att få en rapport till stånd. Det är vidare viktigt att understryka att rapporten innehåller flera viktiga och värdefulla budskap. Det slås bl.a. fast att politikområdena handel och miljö måste vara ömsesidigt stödjande för att främja en hållbar utveckling. Detta innebär att handel och miljöfrågan, trots allt, förts ett litet steg framåt i förhållande till utgångsläget i kommittén för två år sedan. Rapporten utgör därmed i sin helhet en plattform att bygga vidare på för det fortsatta arbetet i WTO.

En viktig slutsats från Singapore är att miljökommittén ska få förnyat mandat och fortsätta sitt arbete med samma arbetsprogram som tidigare. Sverige välkomnar detta beslut och kommer nu att fortsatt verka aktivt i det mödosamma arbetet att finna en samsyn och skapa en plattform för att driva dessa frågor framåt.

Medlemskapet i WTO innebär för många u-länder mer långtgående förpliktelser jämfört med GATT, även om man i vissa fall åtnjuter övergångsperioder och medges särbehandling från vissa åtaganden t.ex. på jordbruksområdet. De ökade förpliktelserna följer av de många nya avtal som innefattas i WTO, t.ex. det immaterialrättsliga området, och det faktum att WTO utgör ett homogent regelverk till vilket man ansluter sig i dess helhet. Genomförandet av WTO-avtalen uppfattas åtminstone i vissa delar som problematiskt av flera länder. Detta är också en av anledningarna till att en stor och viktig grupp u-länder ställt sig negativa till att utvidga WTO:s arbetsprogram då redan de befintliga avtalen uppfattas som alltför långtgående och arbetskrävande.

Deklarationen lyfter fram dessa problem. Med hjälp av tekniskt bistånd avser man inom WTO:s ram bistå u-länderna att kunna genomföra sina åtaganden och reformer.

Förutom detta kan nämnas att i överenskommelsen från Uruguayrundan ingår ett åtagande om att de minst utvecklade länderna och de u-länder som är nettoimportörer av livsmedel och vilka drabbas av högre världsmarknadspriser skall under en övergångsperiod kunna erbjudas särskild stödmöjlighet i form av biståndsinsatser.

3.5.12 Minst utvecklade länder

Inför Singaporemötet hade WTO:s generaldirektör presenterat ett program för utökat stöd för de minst utvecklade länderna. Programmet omfattade ett ökat handelsfrämjande bistånd och förbättrat marknadstillträde. Bland annat föreslogs att dessa länder skulle erbjudas nolltullar. I slutskedet av mötet presenterade EU en text om de minst utvecklade länderna som innebar ytterligare åtaganden gentemot denna ländergrupp. Texten som välkomnades av dessa länder fick dock andra länder, såväl inom u- som i-landskretsarna, att reagera – detta då denna del av deklarationen redan ansågs överenskommen. Texten, som innehöll element om autonoma åtgärder för att stödja de minst utvecklade länderna och om att ge mer förmånliga villkor för marknadstillträde för varor från de minst utvecklade länderna, kunde slutligen antas i en jämfört med EU:s förslag något reviderad form. EU spelade i denna fråga en positiv och pådrivande roll. USA, Japan och vissa u-länder sökte däremot motsätta sig förstärkningar av texten.

Ett delresultat är att WTO i samarbete med ITC (UNCTAD:s och WTO:s Internationella handelscentrum, International Trade Center) och UNCTAD skall anordna en konferens under år 1997 för att diskutera handelsrelaterat bistånd och ökat marknadstillträde avseende de minst utvecklade länderna.

Från svensk sida driver regeringen nu på inom EU för att följa upp detta genom att konkreta marknadsöppnande åtgärder genomförs.

Avtalet om offentlig upphandling är idag ett av få kvarvarande avtal som inte omfattar samtliga WTO:s medlemsländer. Huvudsakligen i-länder deltar. EU och USA har varit pådrivande. USA har även gjort en koppling till frågan om korruption och internationell handel. Anslutning till upphandlingsavtalet säkerställer öppenhet i anbudsförfaranden, vilket också ses som ett sätt att motverka den korruption som på sina håll är vanligt förekommande i upphandlingsprojekt.

Den ekonomiska betydelsen av effektiva upphandlingsregler är stor. EU-kommissionen har beräknat att enbart de upphandlande enheterna i EU köper varor och tjänster för ca 720 miljarder ecu (ca 6 120 miljarder kr) årligen. Detta motsvarar 11% av EU:s samlade BNP.

En viktig fråga är hur man skall få fler länder att ansluta sig till principerna om icke-diskriminering, nationell behandling, öppenhet och insyn i offentlig upphandling. I första hand bör man sträva efter att få med resterande OECD-länder, länderna i Central- och Östeuropa och viktigare marknader i Asien och Latinamerika. En annan målsättning från svensk sida är att komplettera avtalets enhetstäckning på lokal och regional nivå, särskilt inom försörjningssektorerna samt att sänka tröskelvärdena för när upphandling skall ske i konkurrens.

3.5.14 Förenkling av handelsprocedurer

Det är en viktig fråga för näringslivet i flera länder, inklusive Sverige, att förenkla hanteringen av procedurer och dokument som berör handel. Förslag har framkommit som berör tullprocedurer för import och export, behovet av myndighetskontroller, ökad användning av informationsteknik och enklare tillgång till information om gällande regler.

I deklarationen från Singapore fick WTO:s varuhandelsråd i uppdrag att studera detta förenklingsarbete. Arbetet skall ske utifrån vad som redan görs i andra organisationer samt söka bedöma förutsättningarna för WTO-regler på området. Mycket tyder på att WTO:s roll åtminstone inledningsvis kommer att vara relativt begränsad för att inte dubblera eller försvåra arbete som redan utförs i andra organisationer.

Det är viktigt att genom WTO få ett ökat genomslag för det harmoniserande arbete som pågår exempelvis med gemensamma principer om dokument och att de riktlinjer som där skapas blir bindande i WTO.

3.5.15 Övriga frågor

Andra WTO-frågor kom att behandlas i ministerdeklarationen i en övergripande paragraf om det pågående arbetet och den s.k. inbyggda dagordningen. Den inbyggda dagordningen innebär att fortsatta förhandlingar kommer att äga rum inom ett antal områden, bl.a. jordbruk och tjänstehandel. Även investeringar kan sägas omfattas då avtalet om TRIMS innehåller en artikel som gör det möjligt att utveckla avtalet. De

kontroversiella och för handelssystemet viktiga jordbruksfrågorna har lagts in under denna rubrik, vilket i och för sig är naturligt med tanke på att de utgör en del av denna inbyggda dagordning. Att jordbruksfrågorna behandlas under en generell rubrik beror dock mer på dessas kontroversiella karaktär och på det faktum att ytterligare framsteg på området i Singapore var uteslutna efter de åtaganden som gjordes i Uruguayrundan.

På vissa av områdena i den inbyggda dagordningen - däribland jordbruk - föreligger det sedan tidigare överenskommelse om att nya förhandlingar skall inledas framöver. I Singapore bekräftades åtagandena enligt WTO-avtalen, inklusive tidtabellerna på jordbruks- och tjänsteområdena.

I förberedelserna för Singapore, och i viss utsträckning också under själva konferensen, gjordes försök av framför allt latinamerikanska länder att flytta fram positionerna på jordbruksområdet, genom att åstadkomma förberedande förhandlingar redan före sekelskiftet. Resultatet blev dock endast några formuleringar i jordbrukskommitténs rapport som pekar på tekniskt förberedelsearbete utan att rubba den grundläggande tidtabellen.

3.6 EU-arbetet under konferensen

EU:s allmänna råd sammanträdde kontinuerligt under konferensen, med en till två sessioner per dag och med förberedande möten i 113-kommittén. Förhandlingsarbetet diskuterades då i detalj mellan kommissionen och medlemsstaterna.

Utgångspunkt för EU:s agerande var rådets slutsatser av den 29 oktober 1996 (se bilaga 1). Rådet kunde, trots vissa skillnader i prioriteringarna mellan skilda medlemsstater, agera i stort samförstånd om målsättningarna. Den enda fråga där medlemsstaterna stod långt ifrån varandra var sambandet mellan handel och arbetsvillkor på grund av framförallt Storbritanniens inställning.

3.7 Beslutat arbete under den kommande perioden

Första kvartalet år 1997 har präglats av slutförandet av basteleförhandlingen och av genomförandet av ITA. För den närmaste framtiden är det nu centralt att arbetet på de nya frågorna från Singapore får en positiv start. På investeringsområdet kan den indirekta kopplingen till MAI-avtalets förväntade slutförande i OECD i maj år 1997 leda till att substansarbetet förskjuts något. Det är vidare möjligt att de nödvändiga besluten om mandat för arbetsgrupperna kan innebära komplikationer, detta givet de oklara formuleringarna från Singapore. Inom EU är kommissionen och medlemsländerna helt överens om att aktivt driva på för snabba och konkreta beslut om det förestående arbetet. Samtidigt anser man att det är av stor vikt att söka undvika att öppna de meningsskiljaktigheter som fann kompromisslösningar i Singapore.

Arbete skall också, enligt beslutet från Singapore, inledas på upphandlingsområdet och vad avser förenkling av handelsprocedurer. På

det sistnämnda området kommer man dock inledningsvis att se över vad som pågår inom andra organisationer. I WTO kommer dessutom arbetet att fortsätta med genomförande och administration av ingångna avtal samt med förhandlingar med ett knappt trettiotal länder som ansökt om anslutning till WTO.

Förberedelser kommer även att inledas för nästa ministerkonferens som förväntas äga rum i början av år 1998. Under år 1998 är det också aktuellt att fira 50-årsminnet av GATT:s ikraftträdande. Med sikte inställt på nästa ministermöte, har Sverige i EU och med WTO:s generaldirektör Ruggiero rest några grundläggande frågor om WTO:s framtid. De frågor som Sverige anser bör diskuteras är utveckling av den befintliga organisationen, förslag och möjligheter att effektivisera denna samt frågor om den politiska styrfunktionen i WTO, bland annat frågan om någon form av verkställande styrelse bör skapas.

4 Övrig multilateral verksamhet

Regeringens bedömning: Även övriga multilaterala organisationer på det handelspolitiska området har en viktig roll att spela, om än underordnad WTO. Både OECD och UNCTAD har centrala uppgifter när det gäller att förbereda, analysera och utveckla det multilaterala regelverket. Regeringens mål är att organisationerna effektiviseras så att arbetet blir ett stöd för denna utveckling.

4.1 OECD

Ett av OECD:s syften enligt stadgarna är att bidra till en ökning av världshandeln på multilateral bas och i enlighet med internationella åtaganden. OECD:s uppgift är i detta avseende att utgöra ett analysorgan och idéforum som stöd för förbättringar av handelssystemet och fortsatt avveckling av handelshinder.

Denna uppgift faller i första hand på OECD:s handelskommitté som analyserar och diskuterar ett brett spektrum av handelspolitiska frågor. En styrka är dess tvärsektoriella studier, vari konsekvenserna av specifika samband och trender allsidigt belyses och olika policy-alternativ presenteras. Analyser som får inflytande på handelspolitiken tas således fram även inom en rad andra kommittéer inom OECD.

OECD har utgjort ett värdefullt idé- och analysforum i relation till GATT/WTO. Det var exempelvis här som grunderna till GATT:s upphandlingsavtal och till tjänstehandelsavtalet (GATS) togs fram. OECD var banbrytare vad gäller studier av sambandet mellan miljö- och handelsregler. En viktig faktor för att jordbrukssektorn kunde inkluderas i GATT:s Uruguayrunda var att OECD hade tagit fram en metod för att omräkna jordbruksstödet till ett mått på det faktiska importskyddet. Detta möjliggjorde, för första gången i GATT:s historia, en heltäckande förhandling om liberalisering av handeln med jordbruksprodukter. Under

år 1996 rön OECD:s rapport om sambanden mellan handel och arbetsvillkor stor uppmärksamhet. Den anses ha bidragit till att frågan fick en tillfredsställande lösning vid WTO:s ministermöte i Singapore. I ljuset av Singaporemötet får OECD utvärdera på vilka områden analyser är påkallade för att stödja den fortsatta liberaliseringsprocessen.

Regeringen anser att OECD spelar en viktig roll som analysorgan och policyforum i handelspolitiska frågor. OECD-arbetet kan förbereda marken för förhandlingar och överenskommelser om liberaliseringar i WTO. OECD:s roll blir att stödja den fortsatta WTO-processen och slutsatserna från WTO:s ministermöte i Singapore. Även om det kan föras förhandlingar inom OECD - f.n. pågår förhandlingar om ett multilateralt investeringsavtal - är detta inte OECD:s huvuduppgift. OECD:s komparativa fördel ligger i analysen och policydialogen. Fördelen med ett OECD som fortsatt får spela en roll på det handelspolitiska området är enligt regeringens bedömning att en allsidig analys och debatt kan genomföras utan att parterna intar förhandlingspositioner och därmed begränsar en förutsättningslös diskussion.

4.2 UNCTAD

UNCTAD – FN:s konferens för handel och utveckling – har till syfte att bidra till ökad internationell handel, särskilt mellan länder i olika stadier av utveckling, och att bidra till en snabbare ekonomisk utveckling för utvecklingsländer. UNCTAD har därvid en utredande funktion på handelspolitikens område, men är ej ett förhandlande organ. UNCTAD bidrar dock till förberedelserna för förhandlingar inom handelspolitikens område genom bl.a. analyser. Vidare är UNCTAD centralt forum för dialog om u-ländernas problem inom handel och utveckling. UNCTAD fungerar dock som forum för förhandlingar om multilaterala råvaruavtal.

UNCTAD IX – FN:s nionde konferens om handel och utveckling (1996) – innebar första steget i en revitaliseringsprocess för en organisation vars verksamhet under flera år betraktats som ineffektiv och ibland föga verklighetsförankrad. Som en följd av denna konferens, som bl.a. medförde effektivare arbetsformer för sekretariatet samt minskad mötesfrekvens, har UNCTAD numera också ett utredande och analyserande ansvar även vad gäller ämnen som investeringar, handel och miljö, handel och konkurrens samt allmänna tullpreferenssystemet, GSP.

Regeringen anser att UNCTAD utför ett värdefullt utredande och analyserande arbete, vartill kommer, att UNCTAD:s tekniska bistånd kommer u-länderna, och särskilt de minst utvecklade, till godo inom skilda områden av betydelse för deras möjligheter att delta i ett internationellt handelsutbyte. Sverige deltar aktivt i UNCTAD:s arbete vilket bl.a. bedrivs i formen av tre kommissioner, som behandlar ämnesområden som handeln med varor och tjänster samt råvaror, investeringar, teknik, vissa finans- och försäkringsfrågor, företagsutveckling och handelsstödande tjänster, samt handelsprocedurer.

För Sverige som EU-medlem gäller att blandad kompetens föreligger i UNCTAD-arbetet varför ordförandelandet normalt för unionens talan.

Vid den senaste konferensen (UNCTAD IX) var framför allt EU bland i-länderna en modererande faktor i förhandlingarna mellan å ena sidan utvecklingsländernas önskemål om expansion och å andra sidan främst USA:s starka krav på nedskärningar och begränsningar. EU kom att spela en betydande roll som en av de fyra viktigaste ländergrupperna vid förhandlingarna. Genom ett aktivt förberedelsearbete inom EU-gruppen kom de svenska tankarna att i flera viktiga avseenden prägla den gemensamma EU-synen och därmed konferensens slutresultat.

4.3 Övriga internationella organisationer

På råvaruområdet har ett ändrat internationellt politiskt och ekonomiskt klimat medfört att regleringstänkande successivt har fått vika för marknadsanpassade lösningar. Sveriges tidigare höga profil på området har under senare år ersatts av en betydligt lägre aktivitetsnivå. Ambitionen är att av kommersiella, miljöpolitiska och biståndspolitiska skäl hålla oss rimligt informerade om och medverka till effektivisering av verksamheten i de råvaruorgan vi deltar i. Inom EU sker ett nära samråd om råvarufrågorna. Medlemskapet innebär att Sverige även på detta område åtagit sig att agera inom ramen för den gemensamma handelspolitiken. Medlemsländer kan inte välja att stå utanför råvaruavtal som omfattas av gemenskapskompetensen. I vissa avtal är gemenskapen ensam medlem och har exklusiv kompetens och i andra är både gemenskapen och medlemsländerna medlemmar (blandade avtal/delad kompetens) och med kommissionen som företrädare för en gemensam position. Sverige deltar för närvarande i följande råvaruavtal: socker, olivolja (exklusiv gemenskapskompetens), kaffe, kakao, naturgummi, jute, tropiskt timmer, spannmål (blandade avtal). Dessutom deltar Sverige i Gemensamma råvarufonden (nationellt medlemskap) och i studiegrupper för bly och zink, nickel, järnmalm och tungsten/wolfram (nationellt medlemskap).

Sverige har också, liksom gemenskapen och dess övriga medlemsländer, undertecknat Energistadgefördraget.

De handelspolitiska frågeställningarna aktualiseras i många olika internationella fora både inom FN-familjen såsom i generalförsamlingen, Ekonomiska och sociala kommittén, FN:s ekonomiska europakommission (ECE) och inom andra särskilda samarbetsområden såsom tullsamarbetet och den internationella tulltariffbyrå. För att uppnå resultat i det handelspolitiska samarbetet är det av betydelse att det svenska agerandet i alla dessa organ sker konsekvent vad gäller de övergripande målsättningarna om frihandel.

Regeringens bedömning: Sverige skall verka för att EU fortsätter arbetet inom WTO för en fri handel. Avtalen om telekommunikation och informationsteknik har visat vägen mot en allt bredare samsyn i världen om att undanröja handelshinder. Samtidigt har den svenska industrins konkurrenskraft förstärkts. En minskning av handelshindren leder även till billigare produkter för konsumenterna.

Ett viktigt handelspolitiskt mål är att avveckla tullarna. Ett annat mål är att förändra tillämpningen av antidumpningsinstrumentet. Att ge investerare möjlighet att etablera sig utomlands på lika villkor som värdlandets företag är ett tredje mål. Detta gäller inte minst i Asien.

Ett starkt multilateralt regelverk som förmår anpassa sig till globaliseringens utmaningar utgör en av förutsättningarna för att de övergripande handelspolitiska målen skall uppnås och att utvecklingen av regionala samarbetsformer sker på ett sätt som inte bidrar till ökade handelshinder. En fortsatt europeisk integration såväl som ett fortsatt arbete på att utveckla de transatlantiska förbindelserna och öka samverkan med de dynamiska ekonomierna i Asien utgör viktiga mål för regeringen.

Utvecklingen inom det handelspolitiska regelverket bör ske i samklang med andra prioriterade mål som t.ex. på miljöområdet eller avseende förhållanden i arbetslivet.

Genom minskade handelshinder gynnas både export och import. Import ger lägre priser för konsumenterna. Insatsvaror och komponenter blir också billigare för den inhemska industrin. Handeln utgör därmed en av de avgörande faktorerna för omvandlingstrycket i ekonomin. Betydelsen av dess roll för tillväxt och sysselsättning kan därför inte nog understrykas.

En öppen och effektiv inre marknad och ett aktivt arbete för öppnandet av andra marknader utgör regeringens övergripande mål på det handelspolitiska området. För att uppnå detta mål avser regeringen att fortsatt verka för att EU:s handelspolitik förblir öppen mot omvärlden och att EU fortsatt verkar för liberalisering inom de områden där unionen för en alltför restriktiv politik.

Handel utgör ett samspel mellan import och export där vi – i en allt mer globaliserad omvärld – är lika beroende av en effektivt fungerande importregim för import av konsumentvaror och insatsvaror till industrin som vi är av tillträde till exportmarknader. Inom handelspolitiken, såväl multilateralt som regionalt och bilateralt, skall Sverige sträva efter att stärka kontakterna mellan handelssystemet och näringslivet, konsumenterna och berörda intresseorganisationer och att öka dessas möjligheter att påverka det framtida regelverket.

Den grundläggande förutsättningen för att uppnå våra handelspolitiska mål är ett starkt multilateralt regelverk. Detta multilaterala regelverk kan förstärkas genom regional integration och regional samverkan i de fall denna syftar till att skapa öppna gemensamma marknader och inte till att utesluta andra aktörer. EU utgör ett fungerande exempel på en sådan regional integration även om man i vissa fall tvingas konstatera att inte heller EU på alla områden når upp till alla målsättningar om öppenhet mot omvärlden.

En av de grundläggande målsättningarna för det multilaterala regelverket är en fortsatt integrering av u-länderna. De minst utvecklade länderna har av förståeliga skäl i vissa fall svårt att anpassa sig i takt med utvecklingen av det multilaterala regelverket. Mycket kan dock göras för dessa länder, inte minst i form av tekniskt bistånd och särskilda åtgärder för förbättrat marknadstillträde.

Den ökade globaliseringen och omvandlingstrycket i världsekonomin kommer att medföra ett ökat konkurrenstryck för svensk industri på såväl traditionella som nya exportmarknader. Globaliseringen kräver också att de nya dynamiska ekonomierna i Asien och i andra delar av världen i större utsträckning än hittills måste öppna sina marknader för utländsk konkurrens.

Det multilaterala regelverket utgör det främsta forumet för att förändra tillämpningen av de handelspolitiska instrumenten i en frihandelsvänlig riktning. Det utgör samtidigt en förutsättning för att skapa ett förändringstryck på EU:s politik på tull- och antidumpningsområdet. Detta gäller även reformeringen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik. På tullområdet är det viktigt att sänka EU:s tullar gentemot omvärlden för att minska kostnaderna för konsumenterna och för industrins import av komponenter. Det är även viktigt att sänka tullarna på exportmarknader för att förbättra marknadstillträdet. För små och medelstora företag utgör tullhanteringen även en administrativ börda varför det är viktigt att även förenkla förfarandet vid tullhanteringen.

De hinder som idag föreligger för utländska investeringar hanteras på sikt bäst genom ett multilateralt regelverk. För att uppnå ett sammanhållet multilateralt regelverk krävs att även miljöfrågorna och dessas relation till handel behandlas i detta sammanhang. För trovärdigheten i det handelspolitiska regelverket är det också regeringens uppfattning att WTO:s medlemsländer även har ett starkt intresse av att stärka efterlevnaden av de grundläggande normerna i arbetslivet och att dessa normer utvecklas och behandlas inom ramen för ILO:s verksamhet.

GATT:s historia har utgjorts av i princip kontinuerliga förhandlingsomgångar vilka under de senare decennierna kom att växa i omfattning. Även om det finns vissa nackdelar med omfattande förhandlingar som Uruguayrundan tyder mycket på att vi nu går mot en ny stor multilateral handelspolitisk förhandling. På jordbruks- och tjänstehandelsområdena finns åtaganden inom ramen för WTO:s dagordning. Nya internationella förhandlingar bör också gälla tullfrågor och förutsättningar finns för en förhandling om investeringsfrågorna i WTO.

Nästa ministerkonferens i WTO förväntas äga rum under år 1998. Vid detta tillfälle förutses inte en upprepning av Singapore-konferensen, med en omfattande förhandling om WTO:s arbetsprogram. Nästa konferens, som kan sammanfalla med 50-års jubiléum av GATT:s ikraftträdande, anses i första hand böra syfta till att manifestera detta jubiléum och det internationella handelssystemets betydelse för världsekonomin. Konferensen bör dock också kunna ge riktlinjer för tiden fram till påföljande konferens vid sekelskiftet. Sådana riktlinjer kan komma att beröra frågan om en ny multilateral runda av handelsförhandlingar, även om det kanske är mest sannolikt att konkreta beslut i denna fråga kommer att anstå till efter år 1998.

På det regionala området vill vi utveckla EU:s handelspolitik mot både en ökad europeisk integration och en ökad samverkan med övriga regioner.

Regeringens mål är att Östersjön blir en hemmamarknad för Sverige. Samtidigt verkar regeringen för att Östersjöstaterna, såväl som övriga Öst- och Centraleuropa, integreras handelspolitiskt med övriga Europa, med EU-medlemskap som slutmål. De nya medlemsstaternas handelspolitiska intressen talar också för att de blir ett tillskott till en frihandelsvänlig union.

EU måste även fortsätta att fördjupa sitt handelspolitiska samarbete med såväl Nordamerika, som Latinamerika. Detta genom att verka för att det transatlantiska samarbetet utvecklas och fördjupas och att samarbetet med Mexico och MERCOSUR utvecklas i riktning mot frihandelsavtal.

Det handelspolitiska samarbetet med Japan, ASEAN och övriga länder i regionen måste öka och fördjupas. Det arbete som pågår inom ASEM måste fortgå och utvecklas. Relationerna med Kina måste även de finna sina former. Medlemskap i WTO utgör ett viktigt steg i denna riktning.

Genom EU-medlemskapet har Sverige fått ytterligare instrument att agera på även inom det bilaterala området. EU:s möjligheter och de åtgärder som nu genomförs för att öppna marknader i tredje land utgör ett viktigt komplement till den svenska bilaterala strategin och ett viktigt stöd för svenskt näringsliv.

Bilaga 1

FÖRBEREDELSE FÖR WTO:S MINISTERKONFERENS I SINGAPORE

RÅDETS SLUTSATSER (29 oktober 1996)

Rådet har tagit hänsyn till den senaste utvecklingen i förberedelsen av WTO:s ministerkonferens som skall hållas i Singapore den 9-13 december 1996 på grundval av

- Artikel 113-kommitténs första slutsatser om kommissionens meddelande om Europeiska unionens strategi för tillträde till marknader,
- rådets slutsatser (allmänna frågor) av den 13 maj 1996 och den 5 juni 1996,
- rådets ingående diskussion av EU:s mål vid mötet den 16 juli 1996, med utgångspunkt i en framställning av Sir Leon BRITTAN,
- kommissionens meddelanden om handel och miljö, handel och konkurrens, handel och internationellt erkända grundläggande arbetsnormer samt de olika tekniska dokument som kommissionen utarbetat för den Singaporeförberedande processen i Genève och som diskuterats av Artikel 113-kommittén och
- kommissionens övergripande bedömning för Artikel 113-kommittén (mötesdokument 385/95), och
- de områden som fastställdes av EU:s handelsministrar vid deras informella möte den 18-19 september 1996 och som noterades av rådet (allmänna frågor) den 1 oktober 1996.

Rådet anser att följande slutsatser bör tjäna som riktlinjer för EU under de kommande förberedelserna i Genève:

- a) Frågor om genomförande

För att WTO skall fungera bra och ha trovärdighet är det av största vikt att kontrollera att alla WTO-medlemmar uppfyller åtagandena enligt Marrakechavtalen. EU har mycket noggrant iakttagit alla sina skyldigheter enligt dessa avtal. För att balansen mellan rättigheter och skyldigheter skall bevaras förväntar sig EU samma grad av beslutsamhet från alla sina andra WTO-partners. Denna kontroll kommer att bedömas med utgångspunkt i de rapporter som håller på att utarbetas av olika WTO-kommittéer. EU kommer att noggrant övervaka utarbetandet av dessa rapporter för att försäkra sig om att de är objektiva och uttömmande och att alla rekommendationer till fullo beaktar EU:s intressen.

Med hänsyn till detta kommer speciell uppmärksamhet att ägnas åt genomförandet av de åtaganden som finns i avtalen om

- **jordbruk** i de tre pelarna (importordning, exportstöd och intern stödordning) och angående effekten av den internationella jordbruksreformen för de länder som är nettoimportörer av livsmedel. Om denna effekt skulle visa sig vara negativ, bör EU tillsammans med WTO-medlemmarna undersöka praktiska lösningar för att mildra den,

- **tjänster**, för att garantera att åtagandena enligt GATS-avtalet genomförs. Rådet anser att tjänsteområdet är en nyckelfråga i WTO på grund av den betydelse tjänster har för internationell handel,

- **textilvaror**, där det är av avgörande betydelse för den gradvisa liberaliseringen av denna sektor att alla WTO-medlemmar noga uppfyller sina åtaganden att effektivt öppna marknaden och att följa reglerna i avtalet om textilvaror och kläder,

- **TRIPS**, för att garantera att alla bestämmelser i avtalet är helt genomförda. Det är rådets övertygelse att en lämplig ordning när det gäller immaterialrätt är väsentlig för att uppmuntra skapandet av nya arbetstillfällen, och för att stimulera ny innovativ verksamhet och överföring av teknologi,

- **TRIMS**, för att garantera att åtagandena enligt TRIMS-avtalet genomförs,

- **tvistlösningssystemet**, som är en hörnsten i WTO, där bilaterala tvister löses på multilateral nivå utan konfrontation. Rådet anser att det nya tvistlösningssystemet

har utvecklats på ett tillfredställande sätt. Rådet hyser dock oro över att några av dess viktigaste partner är villiga att tillgripa unilaterala åtgärder vilket underminerar det multilaterala tvistlösningssystemets trovärdighet. Det är därför av absolut största betydelse att Singapore-konferensen på nytt bekräftar att WTO:s tvistlösningssystem har företräde när det gäller att lösa bilaterala frågor. Rådet erinrar också om sin oro över appellationsinstansens sammansättning och om sin avsikt att ta upp denna fråga vid ett lämpligt tillfälle.

WTO-medlemmarna är angelägna om att påbörja förhandlingar om fortsatt reformprocess när det gäller handeln med jordbruksvaror och om en ytterligare liberalisering av tjänster, inklusive sjötransporter. Dessa förhandlingar kommer att ske helt i överensstämmelse med de tidsramar och de allmänna villkor som kommit överens om för dessa granskningsprocesser enligt de gällande Marrakech-avtalen.

b) Handel och miljö

Med hänsyn till det arbete som påbörjades i Marrakech och som hittills genomförts inom WTO när det gäller handel och miljö, är rådets fortfarande av den fasta övertygelsen att det bör uppnås enighet om och de första väsentliga konkreta slutsatserna i Singapore. De slutsatser som rådet antog den 15-16 juli 1996 om EU:s inställning och dess förväntningar på Singapore-konferensen multilaterala miljöavtal och GATT/WTO-regler och mellan handelsregler och nyskapande instrument, särskilt miljömärkning. Det är viktigt att Singapore-konferensen förlänger mandatet för Kommittén för handel och miljö, som bör permanentas för att säkerställa att WTO-reglerna och miljöpolitiken får stöd av varandra, samtidigt som de är i full överensstämmelse med de vägledande principerna för en hållbar utveckling.

c) WTO:s arbetsprogram 1997/1999

Som en utgångspunkt anser rådet att man i de flesta avseenden redan kommit överens om det framtida arbetsprogrammet i Uruguayrundans förhandlingar och härrör från den inbyggda dagordning som återspeglas i de olika Marrakech-avtalen. De bestämmelser som förutses i detta utgör en förutsägbar och väl avvägd ram för framtida insatser.

Ministrarna i Singapore bör bekräfta, och där det är nödvändigt vidare utarbeta, dessa arbetsprogram med speciell tonvikt på följande frågor:

Skr. 1996/97:71

- Med avseende på **tjänster** är det väsentligt att inom den överenskomna nya tidsramen avsluta förhandlingarna om grundläggande telekommunikationer och finansiella tjänster. Ett positivt resultat av förhandlingarna är nödvändigt för att uppnå en balans mellan rättigheter och skyldigheter och för att garantera en hög grad av liberaliseringsåtaganden med principen om mest gynnad nation tillämpad fullt ut. När det gäller de pågående förhandlingarna om grundläggande telekommunikationer, har EU förbundit sig att ta sin del av ansvaret för att garantera ett lyckosamt resultat, vilket måste grundas på bättre erbjudanden från alla deltagarna. Arbetet med tjänster i fri yrkesverksamhet bör fortsätta på ett kraftfullt sätt. EU upprepar att den lägger särskild vikt vid arbetet med bokföring och att EU är beredd att förena sig med sina WTO-partner för att försöka avsluta arbetet med detta verksamhetsområde före utgången av 1997. Förhandlingarna om regler (säkerhetsåtgärder, bidrag, offentlig upphandling av tjänster) bör också snabbt föras framåt. Det är också mycket viktigt att fortsätta förhandlingarna om den gradvisa liberaliseringen av tjänster i enlighet med det allmänna avtalet om handel med tjänster.

- angående **offentlig upphandling** bör Singapore-konferensen fatta beslut som leder till en definition av sätt och medel (inklusive nya förhandlingar) att reducera eller eliminera de handelssnedvridande effekter som orsakas av alla WTO-medlemmars nationella statliga upphandlingsåtgärder. En parallell förhandlingsprocess bör inledas, å ena sidan för att stärka disciplinen och utvidga antalet länder som ansluter sig till GPA, och å andra sidan för att utveckla ett interimsavtal om insyn, öppenhet, och korrekt förfarande i statlig upphandlingspraxis. Det slutliga målet är fortfarande att uppnå nationell behandling och effektiv tillämpning av principen om mest gynnad nation för statlig upphandling i alla WTO-länder. För att underlätta denna process föreslår EU en tidig granskning av GPA 1994, vilket skulle inbegripa en utvidgning av avtalet, eliminering av diskriminerande åtgärder och praxis och en förenkling och förbättring av avtalet.

- Angående **ursprungsregler** bör Singapore-konferensen ge sitt stöd till det pågående arbetet och på nytt bekräfta målet att få fram en sammanhängande uppsättning ursprungsregler för alla icke-preferentiella ändamål, vilket bör komma till stånd inom den tidsram och de förfaranden man redan

kommit överens om. Beträffande preferentiella ursprungsregler är EU beredd att arbeta inom WTO för att öka insynen i reglerna och förenkla dessa med särskild uppmärksamhet på de minst utvecklade ländernas speciella utvecklingsbehov.

- Angående **TRIPS** bör Singapore-konferensen åter bekräfta WTO-medlemmarnas åtagande att fullt ut och i tid uppfylla sina TRIPS-förpliktelser och den vikt de fäster vid att uppnå ett avtal för inrättandet av ett multilateralt system för anmälning och registrering av geografiska beteckningar för vin- och spritdrycker för att förbättra deras skydd. Dessa förhandlingar bör inledas så snart som möjligt under 1997. Ministrarna i Singapore bör notera de pågående förhandlingarna i WIPO om vissa frågor när det gäller upphovsrätt och besläktade rättigheter och uttrycka sin avsikt att noga följa detta arbete och att vid lämpligt tillfälle utvärdera eventuella konsekvenser för TRIPS-rådets verksamhet.

- Angående **standards** bör WTO:s framtida arbetsprogram prioritera ett arbete mot en mera utbredd tillämpning av internationella standarder både genom att fortsätta att reformera regelsystemet och genom att främja ömsesidigt erkännande av provnings- och certifieringsförfaranden baserade på minimikrav.

-Angående **handelslättnader** bör WTO:s framtida arbetsprogram uppmuntra ett undersökande och analytiskt arbete för att förenkla regler och förfaranden för import och export.

- Rådet anser vidare att Singapore-konferensen bör hänvisa till de ännu oavslutade förhandlingarna om multilaterala regler för **civilflyg**.

d) Utvidgad dagordning för WTO

Rådet är fast övertygat att WTO:s trovärdighet kommer att bedömas inte bara efter dess förmåga att konkret genomföra åtagandena i Uruguayrundans avtal och att fullfölja arbetsprogrammen enligt dessa avtal, utan även efter sin förmåga att anpassa sig till världsekonomins nya realiteter. Om man betänker den vidare roll WTO skall spela enligt Marrakech-avtalet **bör Singapore-konferensen således även ta upp följande frågor:**

- Att införliva i WTO:s arbetsprogram för 1997/98 en bred undersökning av en separat arbetsgrupp av frågan om handel och investeringar, i vilken hänsyn tas till pågående

arbete i andra internationella organisationer (särskilt UNCTAD och OECD) för att öppna förhandlingar i WTO om ett investeringsinstrument.

Skr. 1996/97:71

- Att införliva i arbetsprogrammet för 1997/98 ett undersökande arbete av en separat arbetsgrupp om ett internationellt ramverk för konkurrensregler.

- En undersökning av möjliga nya initiativ om tullsatser på industriprodukter inom sektorer som det skall uppnås konsensus om i WTO. Rådet är angeläget om att arbeta för ett snabbt ingående av ett avtal om informationsteknologi (ITA), som gagnar alla parter och syftar till en balanserad lösning för att täcka alla aspekter och som ger EU:s industri bättre tillträde, på en icke-diskriminerande grund, till marknader i tredje land.

- Den roll liberalisering av handel spelar för att öka levnadsstandarden i världen och den vikt som WTO-medlemmarna i detta sammanhang fäster vid ILO:s ansträngningar att verka för en bättre definition av och ett universellt iakttagande av grundläggande arbetsnormer. Konferensen bör göra klart att den avvisar alla försök att undergräva den konkurrensfördel som utvecklingsländerna har när det gäller löner. Den bör också understryka vikten av positiva åtgärder för att hjälpa utvecklingsländerna att utveckla av sin institutionella förmåga att kontrollera att de grundläggande arbetsnormerna följs och att öka utbildningsmöjligheterna för barn.

e) De minst utvecklade ländernas deltagande i WTO-systemet

Rådet erkänner vikten av att integrera de minst utvecklade länderna i det globala handelssystemet som en väsentlig förutsättning för en hållbar tillväxt och utveckling. Singapore-konferensen bör komma överens om olika sätt att hjälpa dessa länder att bättre dra nytta av Uruguayrundans resultat. EU ger redan privilegierat tillträde till den egna marknaden för export från utvecklingsländerna och står för ett omfattande program med teknisk hjälp och livsmedelsbistånd. EU kommer snart att förbereda förslag för att bistå de minst utvecklade länderna, samtidigt som det förväntar sig att andra utvecklade länder liksom de nyligen industrialiserade länderna tar sin del av ansvaret för att genomföra en sådan handlingsplan på multilateral basis.

Rådet kommer att i ett senare skede före Singapore-konferensen återkomma till de närmare detaljerna i en sådan möjlig handlingsplan.

f) Regional integration och dess förhållande till det multilaterala handelssystemet

Skr. 1996/97:71

Rådet välkomnar inrättandet av WTO:s kommitté om regionala handelsavtal som har uppdraget att granska bland annat den stora anhopningen av ogranskade befintliga frihandelsavtal och att behandla systemproblem som härrör från utbredningen av sådana avtal. Singapore-konferensen bör åter bekräfta att WTO:s regler måste strängt följas så att regional integration stöder den multilaterala system som får uttryck i WTO. Singapore-konferensen bör ge WTO:s kommitté om regionala handelsavtal i uppdrag att samtidigt ställa frågan huruvida de befintliga WTO-reglerna är tillräckliga för att behandla regionala initiativs överensstämmelse med det multilaterala systemet. Rådet önskar särskilt införliva i kommitténs arbetsprogram en granskning av de discipliner som ska tillämpas på frihandelsområdena enligt GATT:s artikel XXIV.

g) Nyanslutningar till WTO

För att konsolidera och stärka det nya WTO anser rådet att det är viktigt att Singapore-konferensen ger uttryck för sin önskan att organisationen får en sant universell karaktär genom att prioritet ges till anslutningsprocessen i överensstämmelse med WTO:s regler och lämpliga och effektiva åtaganden när det gäller tillträde till marknaden.

h) Vidare perspektiv

Rådet anser att det är viktigt att Marrakech-deklarationens anda hålls levande med sin strävan mot en gradvis mera öppen handelsmiljö, som leder till ökad handel, investeringar, sysselsättning och inkomstillväxt i hela världen. De förslag som EU lagt fram under den utvidgade WTO-dagordningen läggs fram i denna anda.

Rådet är förvissat om att med den inställning som skisseras ovan kommer det nya WTO:s första ministerkonferens att bana vägen för ett fortsatt stärkande av WTO, stött av de regelbundna granskningar på ministernivå som förutses i stadgarna.

Ministerkonferensen 1998 kommer att bli ett tillfälle att inte bara kontrollera framsteg, utan även att fira 50 års liberalisering av handeln och uppbyggandet av ett solitt multilateralt system.

Bilaga 2 (inofficiell översättning)

VÄRLDSHANDELSORGANISATIONEN

WT/MIN(96)/DEC
18 december 1996

Ministerkonferensen i Singapore den 9-13 december 1996

Ministerdeklarationen i Singapore

Antagen den 13 december 1996

Syfte

1. Vi ministrar möttes i Singapore den 9-13 december 1996 i det första ordinarie mötet på ministernivå, som enligt bestämmelserna i artikel IV i avtalet om upprättande av Världshandelsorganisationen (WTO) skall hållas vartannat år, i syfte att ytterligare förstärka WTO som forum för förhandlingar, för fortsatt liberalisering av handeln inom ett system baserat på fasta regler, och för multilateral handelspolitisk granskning samt särskilt för att

- granska genomförandet av våra åtaganden enligt WTO-avtalen och -besluten,
- granska de pågående förhandlingarna och arbetsprogrammet,
- granska världshandelns utveckling, och
- ta ställning till de utmaningar som en världsekonomi i utveckling reser.

Handel och ekonomisk tillväxt

2. I nära 50 år - först i GATT och nu i WTO - har medlemmarna strävat efter att uppnå de mål för våra handelsförbindelser som nämns i WTO-avtalets ingress i syfte att höja levnadsstandarden världen över. Världshandelns ökning, underlättad av liberaliseringen av handeln, som vilar på ett fast regelverk, har skapat fler och bättre betalda arbetstillfällen i många länder. WTO:s resultat under de första två åren vittnar om vår önskan att tillsammans göra det bästa av de möjligheter som det multilaterala systemet erbjuder för att främja hållbar tillväxt och

utveckling och bidra till ett stabilare och tryggare klimat för de internationella förbindelserna. Skr. 1996/97:71

Integrering av ekonomier; möjligheter och utmaningar

3. Vi anser att omfattningen och hastigheten av förändringarna i världsekonomin, inklusive ökningen av tjänstehandeln och direktinvesteringarna, och den ökande integreringen av ekonomierna erbjuder tidigare icke sedda möjligheter till ökad tillväxt, nya arbetstillfällen samt utveckling. Denna utveckling nödvändiggör en anpassning av ekonomier och samhällen. Den innebär också en utmaning för handelssystemet. Vi är beredda att besvara denna utmaning.

Grundläggande arbetsnormer

4. Vi bekräftar vårt åtagande att respektera de internationellt erkända grundläggande arbetsnormerna. Internationella arbetsorganisationen (ILO) är det behöriga organet för att fastställa och behandla dessa normer och vi bekräftar vårt stöd för ILO:s arbete att främja dem. Vi anser att ekonomisk tillväxt och utveckling som gynnas av ökad handel och fortsatt handelsliberalisering bidrar till att befrämja dessa normer. Vi avvisar utnyttjandet av arbetsnormer i protektionistiskt syfte och är överens om att ländernas komparativa fördelar, särskilt i u-länder med låg lönenivå, inte skall ifrågasättas. Vi noterar härvid att WTO:s och ILO:s sekretariat skall fortsätta sitt nuvarande samarbete.

Marginalisering

5. Vi förbinder oss att angripa det problem som marginaliseringen utgör för de minst utvecklade ländernas (MUL) och de risker denna för med sig för vissa u-länder. Vi kommer också att fortsätta att verka för en bättre samstämmighet i internationell ekonomisk politik och för förbättrad samordning mellan WTO och andra organisationer i fråga om att ge tekniskt bistånd.

WTO:s roll

6. I strävandena att uppnå hållbar tillväxt och utveckling för allas bästa ser vi fram emot en värld där handeln flyter fritt. I detta syfte bekräftar vi ånyo vår uppslutning kring följande:

- ett rättvist, jämlikt och mer öppet handelssystem på en grundval av fasta regler,
- fortlöpande liberalisering och avskaffande av tullar och icke-tariffära hinder för varuhandeln,
- fortlöpande liberalisering av tjänstehandeln,

- fördömande av alla former av protektionism,

Skr. 1996/97:71

- avskaffande av diskriminerande behandling i de internationella handelsförbindelserna,

- integrering av u-länderna, de minst utvecklade länderna (MUL) och transitionsekonomierna i det multilaterala systemet, samt

- största möjliga öppenhet.

Regionala avtal

7. Vi konstaterar att WTO-medlemmarnas handelsrelationer i ökad grad påverkas av regionala handelsavtal, vilka har ökat betydligt i antal, omfattning och täckning. Sådana initiativ kan främja ytterligare liberalisering och hjälpa MUL, u-länderna och transitionsekonomierna att bli integrerade i det internationella handelssystemet. Härvidlag noterar vi betydelsen av de regionala system som innefattar u-länderna och MUL. Utbredningen och omfattningen av regionala handelsavtal innebär att det är viktigt att analysera om WTO-systemets rättigheter och skyldigheter i förhållande till regionala handelsavtal behöver klargöras ytterligare. Vi bekräftar åter det multilaterala handelssystemets företräde, vilket sätter ramarna för utvecklingen av regionala handelsavtal, och vi förnyar vårt åtagande att tillse att regionala handelsavtal utgör komplement till detta system och är förenliga med dess regler. Vi välkomnar därför upprättandet av den nya kommittén för regionala handelsavtal och uttrycker vårt stöd för dess arbete. Vi skall fortsätta att samarbeta i WTO genom fortlöpande liberalisering enligt åtagandena i WTO-avtalet och besluten i Marrakech och därvid underlätta en ömsesidigt stödjande global och regional liberalisering av handeln.

Nya medlemmar

8. Det är viktigt att de 28 ansökarstater som nu förhandlar om anslutning medverkar till att fullfölja anslutningsprocessen genom att godta WTO:s regler och erbjuda meningsfulla åtaganden i fråga om marknadstillträde. Vi skall verka för att snabbt bereda ansökarstaterna inträde i WTO-systemet.

Tvistlösning

9. Överenskommelsen om tvistlösning erbjuder ett medel för lösning av tvister mellan medlemmar som är unikt för internationella överenskommelser. Vi anser dess opartiska och öppna sätt att fungera vara av grundläggande betydelse för att säkerställa lösandet av handelstvister och för att befrämja genomförandet och tillämpningen av WTO-avtalen. Överenskommelsen - vars procedurer kan förutses, rymmer möjlighet att överklaga panelbeslut i ett överprövningsorgan och innehåller bestämmelser om genomförande av rekommendationer - har

förbättrat medlemmarnas medel att lösa sina meningsskiljaktigheter. Vi anser att överenskommelsen har fungerat effektivt under de två första åren. Vi noterar också den roll som flera av WTO:s organ har spelat för att bidra till att undvika tvister. Vi upprepar vår beslutsamhet att följa tvistlösningsöverenskommelsens regler och förfaranden och andra WTO-avtal i våra handelsrelationer och för lösande av tvister. Vi är övertygade om att längre erfarenhet av tvistlösningsförfarandet inklusive i fråga om genomförandet av rekommendationer från paneler och överprövningsorganet, ytterligare skall öka tvistlösningssystemets effektivitet och trovärdighet.

Genomförande

10. Vi ger hög prioritet åt fullständigt och effektivt genomförande av WTO-avtalet på ett sätt som stämmer överens med målet att liberalisera handeln. Genomförandet har hittills på det hela taget varit tillfredsställande, fast några medlemmar har uttryckt sitt missnöje med vissa aspekter. Det är klart att ytterligare ansträngningar behövs på detta område, vilket berörda WTO-organ har påpekat i sina rapporter. Genomförandet av de särskilda åtaganden som medlemmarna har gjort i fråga om marknadstillträde för industrivaror och tjänstehandel verkar fortgå smidigt. Beträffande marknadstillträde för industrivaror, skulle övervakningen av genomförandet kunna förbättras om data om handel och tullar vore tillgängliga i rätt tid. Framsteg har även gjorts i fråga om att främja WTO:s reformprogram för jordbruket, däribland genomförandet av överenskomna medgivanden om marknadstillträde och internt stöd och åtaganden om exportstöd.

Notifieringar och lagstiftning

11. Efterlevnaden av kraven på notifiering har inte varit fullt tillfredsställande. Eftersom WTO-systemet förlitar sig på ömsesidig övervakning som ett medel att bedöma genomförandet av avtalen, bör de medlemmar som inte i rätt i tid har notifierat, eller vilkas notifieringar är ofullständiga, göra förnyade ansträngningar. Samtidigt bör berörda organ vidta erforderliga åtgärder för att främja fullt uppfyllande då de överväger praktiska förslag till förenkling av notifieringsförfarandet.

12. I de fall lagstiftningsåtgärder behövs för att genomföra WTO:s regler, skall medlemmarna uppfylla sina förpliktelser att fullfölja sina nationella lagstiftningsförfaranden utan vidare dröjsmål. De medlemmar som är berättigade till övergångstider uppmanas att vidta de åtgärder de anser nödvändiga för att säkerställa att förpliktelserna tillämpas i rätt tid då de träder i kraft. Varje medlem bör noggrant granska all sin gällande eller föreslagna lagstiftning och sina program och åtgärder för att säkerställa att de fullt ut uppfyller WTO-förpliktelserna och bör noggrant rätta sig efter de anmärkningar som gjorts vid granskningen i vederbörliga WTO-organ i fråga hur deras lagar, program och åtgärder stämmer överens med WTO och göra korrigeringar där så behövs.

Utvecklingsländerna

13. U-ländernas integrering i det multilaterala handelssystemet är viktig för deras ekonomiska utveckling och för ökning av världshandeln. I detta sammanhang påminner vi om att det i WTO-avtalet finns bestämmelser som ger u-länderna differentierad och mer förmånlig behandling och särskilt uppmärksammar MUL:s speciella situation. Vi erkänner att u-landsmedlemmarna har gjort betydelsefulla nya åtaganden både sakligt och procedurellt, och vi erkänner omfattningen och komplexiteten av de ansträngningar de gör för att uppfylla dem. För att hjälpa dem i dessa ansträngningar, inte minst i fråga om notifiering och krav på lagstiftning, skall vi förbättra tillgången på teknisk rådgivning i enlighet med överenskomna riktlinjer. Vi har också enats om rekommendationer om det beslut vi fattade i Marrakech om möjliga negativa verkningar av reformprogrammen på jordbruksområdet för MUL och för u-länder som är nettoimportörer av livsmedel.

De minst utvecklade länderna (MUL)

14. Vi är medvetna om de minst utvecklade ländernas problem och har enats om

- en handlingsplan som innehåller bestämmelser att vidta positiva åtgärder som t.ex. tullfritt tillträde på autonom bas, i syfte att förbättra deras allmänna förmåga att utnyttja de möjligheter som handelssystemet erbjuder,

- att sträva efter att ge handlingsplanen ett handlingsinriktat innehåll, bl.a. genom att förbättra villkoren för investeringar och tillhandahålla förutsebara och fördelaktiga villkor för marknadstillträde för MUL:s varor, befrämja ökning och diversifiering av deras export till alla i-landsmarknader, och, i fråga om berörda u-länder, inom ramen för det ömsesidiga preferenssystemet för u-länder (GSTP), och

- att anordna ett möte med UNCTAD och Internationella handelscentret (ITC) snarast möjligt under 1997 med deltagande av biståndsorgan, multilaterala finansinstitut och MUL för att främja ett integrerat angreppssätt att hjälpa dessa länder till förbättrade handelsmöjligheter.

TEKO

15. Vi bekräftar vårt åtagande att fullt ut nu genomföra bestämmelserna i avtalet om textil och konfektion (ATC). Vi betonar betydelsen av att textilprodukter införlivas, på det sätt som avses i TEKO-avtalet, i GATT 1994 enligt dess förstärkta regler och discipliner, på grund av den systemmässiga betydelse detta har för ett regelbaserat och icke-diskriminerande handelssystem och för dess bidrag till ökningen av u-ländernas exportintäkter. Vi fäster vikt vid detta avtals genomförande för

att trygga en effektiv övergång till GATT 1994 genom progressiv integration. Största återhållsamhet bör visas i fråga om vidtagande av skyddsåtgärder i enlighet med ATC. Vi noterar farhågorna för att andra handelssnedvridande åtgärder och kringgående åtgärder skall vidtas. Vi bekräftar åter betydelsen av att till fullo tillämpa de bestämmelser i ATC som avser små leverantörer, nytilträdande och MUL, liksom av bestämmelserna rörande bomullsproducerande, exporterande medlemmar. Vi erkänner ylleprodukternas betydelse för några u-landsmedlemmar. Vi bekräftar att, som en del av införlivandeprocessen, och med hänsyn till de särskilda åtaganden som gjorts av medlemmarna som ett resultat av Uruguayrundan, alla medlemmar skall vidta nödvändiga åtgärder för att följa reglerna och bestämmelserna i GATT 1994 i syfte att förbättra marknadstillträdet för tekovaror. Vi är överens om att textilövervakningsorganet (TMB) med tanke på dess kvasi-rättsliga karaktär, skall säkerställa insyn genom att motivera sina slutsatser och rekommendationer. Vi förväntar oss att detta organ skall redovisa sina slutsatser och ge sina rekommendationer enligt vad som fordras i avtalet. Vi understryker att det enligt artikel IV:5 i WTO-avtalet och artikel 8 i ATC åligger varuhandelsrådet att övervaka hur ATC fungerar; textilövervakningsorganet övervakar tillämpningen av ATC.

Handel och miljö

16. Kommittén för handel och miljö har givit ett viktigt bidrag till genomförandet av sitt arbetsprogram. Den har granskat och skall fortsätta att granska, bl.a., omfattningen av de ömsesidiga sambanden mellan liberalisering av handel, ekonomisk utveckling och skydd av miljön. Det fulla genomförandet av WTO-avtalen kommer att utgöra ett viktigt bidrag till att uppnå målen om hållbar utveckling. Kommitténs arbete har understrukit betydelsen av policysamordning på nationell nivå i fråga om handel och miljö. Härvidlag har kommitténs arbete berikats genom deltagande av miljö -och handelsexpertter och experter från medlemmarnas regeringar; fortsatt medverkan av sådana experter i kommitténs arbete är önskvärd. Omfattningen och komplexiteten av de frågor som täcks av kommitténs arbetsprogram visar att fortsatt arbete behöver göras i alla frågor som står på kommitténs dagordning enligt vad som nämns i kommitténs rapport. Vi avser bygga vidare på det arbete som hittills har utförts och uppdrar därför åt kommittén att slutföra sitt arbete och rapportera till rådet enligt sitt gällande mandat.

Tjänsteförhandlingarna

17. Det har visat sig svårt att genomföra de mål som överenskoms i Marrakech för förhandlingarna om förbättring av marknadstillträde för tjänster, nämligen finansiella tjänster, personrörlighet, sjöfartstjänster och basteletjänster. Resultaten har inte uppfyllt förväntningarna. Inom tre områden har det varit nödvändigt att utsträcka förhandlingarna utöver de ursprungligen fastställda tidsgränserna. Vi är beslutna, att i de fortsatta förhandlingarna och de förhandlingar som skall inledas senast den 1 januari år 2000, succesivt uppnå en högre nivå av liberalisering av tjänster på ömsesidigt fördelaktig grund med flexibilitet för enskilda u-landsmedlemmar på det sätt som förutses i avtalet. Härvidlag räknar vi med att uppnå avtal som fullt ut uppfyller MGN-principen och grundas på förbättrade åtaganden om marknadstillträde och nationell behandling. Därför avser vi

- avsluta förhandlingarna om bastelekommunikationer i februari år 1997, och

- återuppta förhandlingarna om finansiella tjänster i april år 1997 med sikte på att inom den överenskomna tidsramen uppnå väsentligt förbättrade åtaganden om marknadstillträde med bredare deltagande.

Med samma vida målsättning räknar vi också med att framgångsrikt kunna genomföra förhandlingarna om sjötransporttjänster i nästa förhandlingsrunda om liberalisering av tjänstehandeln.

I fråga om yrkesmässiga tjänster skall vi försöka avsluta arbetet på revisorsområdet till slutet av år 1997 och fortsätta att utveckla multilaterala normer och riktlinjer. I detta sammanhang uppmuntrar vi IFAC, IASC och IOSCO att framgångsrikt fullfölja utarbetandet av internationella standards för revisorstjänster. Vi avser genomföra det nödvändiga arbetet med GATS-reglerna med sikte på att avsluta förhandlingarna om skyddsåtgärder före 1997 års utgång. Vi noterar också att det fordras mer analytiskt arbete om skyddsklausuler, offentlig upphandling av tjänster samt subventioner.

ITA och farmaceutiska substanser

18. Vi noterar att ett antal medlemmar har kommit överens om en deklARATION om handeln med informationstekniska produkter, och välkomnar det initiativ som har tagits av ett antal WTO-medlemmar och andra stater eller särskilda tullområden som har ansökt om inträde i WTO, vilka har kommit överens om att på MGN-basis avskaffa tullarna för handeln med IT-produkter. Vi noterar också med tillfredsställelse att ett antal medlemmar har fogat mer än 400 positioner till listan över tullfria farmaceutiska substanser i läkemedelsavtalet.

19. Med tanke på att en viktig del av WTO:s verksamhet består i att fortlöpande övervaka genomförandet av olika avtal, är periodisk genomgång och uppdatering av WTO:s arbetsprogram centralt för att göra det möjligt för WTO att uppnå sina målsättningar. Härvid godkänner vi de rapporter som avgivits av WTO-organen. En avsevärd del av arbetsprogrammet härrör från WTO-avtalet och besluten i Marrakech. Som ett led i dessa avtal och beslut kom vi överens om ett antal åtaganden om framtida förhandlingar om jordbruk, tjänster och handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (TRIPs), eller granskning och annat arbete i fråga om antidumpning, tullvärde, tvistlösningsöverenskommelsen, importlicensiering, kontroll före skeppning, ursprungsregler, sanitära och fytosanitära åtgärder, skyddsåtgärder, subventioner och utjämningsåtgärder, tekniska handelshinder, teko, handelspolitisk granskning, handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (TRIPs) samt handelsrelaterade investeringsåtgärder (TRIMs). Vi är överens om att i förekommande fall genomföra analys och informationsutbyte enligt berörda WTO-organs slutsatser och rekommendationer om de frågor som står på den inbyggda dagordningen för att medlemmarna bättre skall förstå de frågor det gäller och definiera sina intressen innan de inleder de överenskomna förhandlingarna och granskningarna. Vi är överens om att

- de tidsramar som anges i avtalen i varje särskilt fall skall hållas,
- att pågående arbete inte skall föregripa omfattningen av framtida förhandlingar i den mån sådana erfordras, och
- att pågående arbete inte skall föregripa den överenskomna verksamhetens karaktär (dvs. förhandling eller granskning).

Investeringar och konkurrens

20. Med beaktande av gällande WTO-bestämmelser i fråga om investeringar och konkurrenspolitik och den inbyggda dagordningen för dessa frågor, inklusive ärenden som ligger under TRIM:s-avtalet, och under förutsättning att pågående arbete inte skall föregripa frågan om huruvida förhandlingar skall inledas i framtiden, är vi även överens om att

- upprätta en arbetsgrupp med uppgift att granska förhållandet mellan handel och investeringar, och
- upprätta en arbetsgrupp för att studera frågor, som föreslagits av medlemmar, rörande det ömsesidiga beroendet mellan handel och konkurrenspolitik, inklusive konkurrensvidriga förfaranden, i syfte att identifiera områden som kan förtjäna vidare behandling inom WTO:s ram.

Dessa grupper skall dra nytta av varandras arbete, om så är nödvändigt, och även av arbetet i UNCTAD och andra relevanta mellanstatliga fora, dock utan att föregripa arbetet i dessa organ. Beträffande UNCTAD välkomnar vi det arbete som pågår enligt Midranddeklarationen och dettas medverkan till förståelsen av frågorna. I arbetsgruppernas arbete uppmuntrar vi samarbete med dessa organisationer för att på bästa sätt dra nytta av tillgängliga resurser och säkerställa att utvecklingsdimensionen beaktas fullt ut. Rådet skall följa varje organs verksamhet och efter två år bedöma hur varje organ skall fortsätta sitt arbete. Det skall klart förstås att, om framtida förhandlingar skall äga rum om multilaterala discipliner på dessa områden, detta skall ske först sedan WTO:s medlemmar uttryckligen har fattat ett enhälligt beslut därom.

Skr. 1996/97:71

Öppenhet vid statlig upphandling

21. Vi är vidare eniga om att

- upprätta en arbetsgrupp som skall göra en utredning rörande öppenheten i gällande upphandlingsförfaranden, med beaktande av nationell policy, och, på grundval av denna utredning, utforma förslag till bestämmelser att inarbetas i ett lämpligt avtal i detta ämne, och

Handelsprocedurer

- instruera varuhandelsrådet att genomföra undersökande och analytiskt arbete om förenkling av handelsprocedurerna i syfte att bedöma utrymmet för WTO-regler på detta område, med tillvaratagande av arbetet i andra relevanta internationella organisationer.

22. Vid planeringen av det arbete som avses i punkterna 20 och 21, skall noggrann uppmärksamhet ges åt att, så långt som möjligt, begränsa delegationernas arbetsbörda, särskilt för de delegationer som har mer begränsade resurser, och åt att samordna sammanträdena med möten i vederbörliga UNCTAD-organ. Sekretariatets tekniska samarbetsprogram skall stå till u-ländernas, särskilt MUL:s, förfogande för att underlätta deras deltagande i detta arbete.

23. Med hänsyn till att 50-årsdagen av det multilaterala handelssystemet inträffar i början av år 1998, ger vi rådet i uppdrag att överväga hur denna historiska händelse skall uppmärksammas på bästa sätt.

Slutligen uttrycker vi vårt varma tack till ordföranden för ministerkonferensen, herr Yeo Cheow Tong, för hans personliga bidrag till dennas framgångsrika genomförande. Vi vill även uttrycka vår djupt kända tacksamhet till premiärminister Goh Chok Tong, hans kollegor i Singapores regering och till Singapores folk för deras varma gästfrihet och utmärkta organisation. Det faktum att den första ministerkonferensen

i WTO har hållits i Singapore är ytterligare ett uttryck för Singapores Skr. 1996/97:71 engagemang för ett öppet världshandelssystem.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 3 mars 1997

Närvarande: statsrådet Freivalds, ordförande, och statsråden Schori, von Sydow, Åhnberg, Pagrotsky

Föredragande: statsrådet Pagrotsky

Regeringen beslutar skrivelse 1996/97: 71
Sverige, EU och handelspolitiken inför 2000-talet